

**Összegző jelentés az
Iskolai Közösségi Szolgálat
monitori látogatásairól**

2021.

**Összeállította:
Lévainé Müller Katalin
dr. Bodó Márton**

Tartalom

Bevezetés.....	4
2. Vezetői összefoglaló	6
3. A monitorozott intézmények jellemzői	7
3.1. Az intézmények megoszlása	7
3.2. Tanulói létszámadatok	9
3.3. A kérdőívet kitöltők beosztás szerinti megoszlása	12
4. A közösségi szolgálat fogadóintézményei a 40 monitorozott intézményben.....	13
4.1. A közösség szolgálat különböző területei a monitorozott intézményekben	13
4.2. A fogadóintézmények száma.....	14
4.3. A fogadószervezetek típusai.....	16
4.4. Regionális koordináló szervezetek	17
4.5. A fogadószervezetek visszajelzései	18
5. A látogatott intézmények közösségi szolgálati programjának átfogó jellemzői	19
5.1. A program bevezetésének és a pedagógiai programhoz illesztésének tapasztalatai	19
5.2. A tevékenységek általános és helyi céljai.....	22
5.3. A program helye az intézmény életében.....	23
5.4. A program szakmai alapelvei.....	24
5.5. A közösségi szolgálat szakmai megvalósítása.....	27
6. A közösségi szolgálat a gyakorlatban	27
6.1. Intézményen belül szervezett tevékenységek.....	27
6.2. Az intézményen belül teljesített közösségi szolgálat óraszámai	30
6.3. Az intézményen kívül szervezett tevékenységek	30
6.4. A koordinátor szerepe és megbecsültsége az iskolai közösségi szolgálat irányításában	32
6.5. Felkészítés – érzékenyítés	36
6.6. Feldolgozás, reflexió	38
6.7. Intézményvezetői viszonyulás.....	40
6.8. Jó gyakorlatok és programok megítélése.....	41
6.9. A közösségi szolgálat megvalósítását hátráltató tényezők	42
6.10. A közösségi szolgálat és tevékenységei járvány idején	43
7. A közösségi szolgálat kommunikációjának, lebonyolításának és teljesítésének dokumentumai az intézményekben	45
7.1. A közösségi szolgálat kommunikációja az intézményben és a partnerekkel	45
7.2. Az intézményen belüli dokumentumok.....	46
7.3. A tanulók véleménye.....	47

7.4. Fogalomhasználat.....	49
8. A 2021. évi jó gyakorlat.....	51
Melléklet: A látogatott iskolák jegyzéke.....	56

Bevezetés

Az Iskolai Közösségi Szolgálat (továbbiakban: közösségi szolgálat) helyzetfelmérő – tanácsadó – támogató célú monitoring programja során az Oktatási Hivatal (továbbiakban: OH) és a Nemzeti Pedagógus Kar (továbbiakban: NPK) együttműködési megállapodást kötött (iktatószám: PSZKF / 82-2 / 2020), 40 köznevelési intézménynek az IKSZ megvalósításához kapcsolódó gyakorlatának vizsgálatára. A monitoring látogatásokat 2021 tavasza folyamán folytatta le az OH.

Az NPK delegált képviselői és az OH részéről a Pedagógiai Oktatási Központok (továbbiakban: POK) munkatársai közösen, megyénként két, országosan összesen negyven gimnáziumot látogattak meg. A kiválasztás szempontjai között elsődlegesen szerepelt, hogy minden megyében két olyan intézmény kerüljön a mintába, amelyek távoli településeken, járási székhelyeken helyezkednek el. További szempont volt, hogy olyan köznevelési intézmények kerüljenek kiválasztásra, amelyek nem kerültek be a korábban vizsgált feladatellátási helyek körébe. Az is célkitűzések között szerepelt, hogy különböző fenntartású intézmények látogatása valósuljon meg, így a Klebelsberg Központ (továbbiakban: KK) által fenntartott gimnáziumok, többcélú intézmények, illetve néhány egyházi és alapítványi fenntartású oktatási intézmény került be a vizsgálati mintába.

A látogatások során a legnagyobb kihívás az volt, hogy a COVID-19 járvány harmadik hullámának idején kellett a monitori látogatásokat megszervezni, – így a járványügyi előírások miatt személyes megjelenésre egyáltalán nem kerülhetett sor. Az interjúkat videokonferencia keretében kellett elkészíteni, a közösségi szolgálat szervezésével kapcsolatos dokumentációt pedig online átvizsgálni. A szervezetek közötti együttműködést erősítette, hogy a korábban kialakított gyakorlatnak megfelelően az NPK-s és a POK-os kollégák közösen végezték a látogatásokat. Ezzel megteremtették a lehetőségét annak, hogy a szakmai kapcsolatok tovább épüljenek, és az adott megye intézményei közvetlenül a helyi POK-októl kaphassanak a közösségi szolgálat működtetéséhez szakmai támogatást.

A Teams informatikai felületen szervezett online találkozók alkalmával interjú készült- az előzetesen kiadott szempontrendszer alapján- az intézményvezetővel, az iskolai koordinátorral és az érintett tanulók 6-8 fős csoportjával. A monitori vizsgálatot végző kollégák áttekintették a szükséges hivatalos és tanügyi dokumentumokat is. A Jelentés e látogatások tapasztalatait összegzi azzal a céllal, hogy képet adjon a program szakmai megvalósításáról, a 2020/2021-es részben online oktatásban megvalósult tanévben az iskolai közösségi szolgálat teljesítésének országos helyzetéről.

Az együttműködés a nehéz körülmények, és több a vizsgálatba bevont kolléga Covid érintettsége ellenére, gördülékenyen zajlott, mind a szervezés, mind a látogatások tekintetében. Az NPK és az OH POK-ok részéről az alább felsorolt szakemberek vettek részt az intézmények online monitori vizsgálatában:

Megye	NPK	OH POK
Bács-Kiskun	Bodó Márton	Feke Attila
Baranya	Gerendásné Szabados Tímea	Szelesteiné Czopf Krisztina
Békés	Farkas Ilona	Petrovszkiné Forgó Edit
Borsod-Abaúj-Zemplén	dr. Pappné Nemes Katalin	Joó István
Budapest	Hirmani László	Farkas Liliána
Csongrád-Csanád	Kardosné Kecskeméti Katalin	Feke Attila
Fejér	Borjáné Nyul Katalin	Dombi Anna
Győr-Moson-Sopron	Kaukerné Kovács Edit	Szekeresné Mészáros Hedvig
Hajdú-Bihar	Posta László	Hevessy Boglárka
Heves	Vizes Lajos	Kerekes András
Jász-Nagykun-Szolnok	Szell Anikó	Oleár Lászlóné, Ságiné Sipos Erzsébet
Komárom-Esztergom	Dr. Radványiné Varga Andrea	Szekeresné Mészáros Hedvig
Nógrád	Kalcsó Gábor	Németh Bálint
Pest	Szedmák Ágnes Anikó	Farkas Liliána
Somogy	Tóth Ágnes Katalin	Szende Gabriella
Szabolcs-Szatmár-Bereg	Szalaiiné Bíró Katalin	Oroszváriné Gál Gabriella
Tolna	Gasparics László	Szende Gabriella, Vajda Ivett
Vas	Kis Gábor	Pekk Krisztina
Veszprém	Városi Attila	Dombi Anna
Zala	Losoncziné Pölöskei Orsolya	Pekk Krisztina

Ezt a szakmai együttműködést a jövőben megvalósuló látogatások alkalmával is célszerűnek tartjuk fenntartani. Az NPK megyei képviselői az intézménylátogatások során helyismeretükkel, személyes kapcsolataikkal, szakmai tapasztalataik megosztásával erősítették a látogatások helyzetfelmérő – tanácsadó – támogató jellegét. A POK- os kollégák bevonása lehetőséget adhat a helyi szakmai hálózat kiépítésére hosszú távon, ami a közösségi szolgálat pedagógiai szakmai támogatásának erősödését hozhatja országosan.

Az intézmények szintén mindent megtettek a látogatások zavartalan megvalósulásáért, lebonyolításáért; ezúton is kifejezzük köszönetünket rugalmasságukért és együttműködésükért.

2. Vezetői összefoglaló

A 2020/2021. tanévben kiválasztott 40 iskola monitori látogatásait a vilá járvány harmadik hulláma idején az online monitori találkozók megszervezése tette lehetővé. Ez a megvalósítási forma biztosította, hogy az ország bármely településén működő köznevelési intézménnyel könnyen kapcsolatba kerülhessenek az OH és az NPK képviselői.

Az iskolai közösségi szolgálat program működési keretei a 40 iskola vonatkozásában az előírásoknak megfelelően működtethetők. Kisebb dokumentációs hibák mellett a program minden intézményben a jogszabályoknak megfelelően működik. A korábbi évekhez hasonlóan megállapítható, hogy a pedagógiai tartalom kissé háttérbe szorul számos érintett intézményben az adminisztrációval szemben. Az iskolai közösségi szolgálati tevékenység élménypedagógiai jellegét ajánlott lenne erősíteni az intézmények egy részében. A felkészítés–tevékenység-reflexió hárm as egységéből a tevékenységen van továbbra is a hangsúly. A felkészítések megszervezése nagyobb szerepet kap, mint a reflexió az érintett intézményekben. A fogadószervezetek számának növekedése az idei monitori tapasztalatok alapján tovább folytatódott, ami azt eredményezi, hogy számos inaktív kapcsolat mellett az intézményekben nő a lehetőségek tárháza.

Majdnem minden meglátogatott intézményben van kijelölt iskolai közösségi szolgálati koordinátor. A 2021-ben monitorozott intézmények 32%-a a 22-26 óra tanítási időkereten belül, 45%-a a megtartott órák feletti időszámban látja el feladatát. A vizsgálatban résztvevő intézmények közül csak egyben az intézményvezető-helyettes látja el a koordinátori feladatokat.

A 2020 évi monitori vizsgálat azt mutatta, hogy nem okozott komoly fennakadást a járvány a közösségi szolgálat megszervezésében. Ezzel szemben a 2021 évi vizsgálat alkalmával a 40 intézmény arról számolt be, hogy a végzős tanulók közül sokan nehezen tudták teljesíteni ezt az érettségi előfeltételt. Ennek oka az volt, hogy fokozatosan csökkent a fogadószervezetek száma a járványügyi előírások miatt, és a 2020/2021. tanévben szinte teljesen lehetetlenné vált bizonyos időszakokban a személyes jelenléte t igénylő teljesítés. Az intézményeknek csak egy része tudott nehézség nélkül átállni az online teljesítés megszervezésére. Számos intézmény nehezen találta azt, hogy megfelelő számú lehetőségeket kínáljon a diákjainak a közösségi szolgálatra. Nehéz volt a tanulókat motiválni és ötletekkel ellátni, így voltak, akik a 12. évfolyamban tudták csak teljesíteni a közösségi szolgálati órákat. Tanulásgként szolgálhat a továbbiakra nézve az intézmények ezen tapasztalata. Érdemes bátorítani a nyári és a mielőbbi

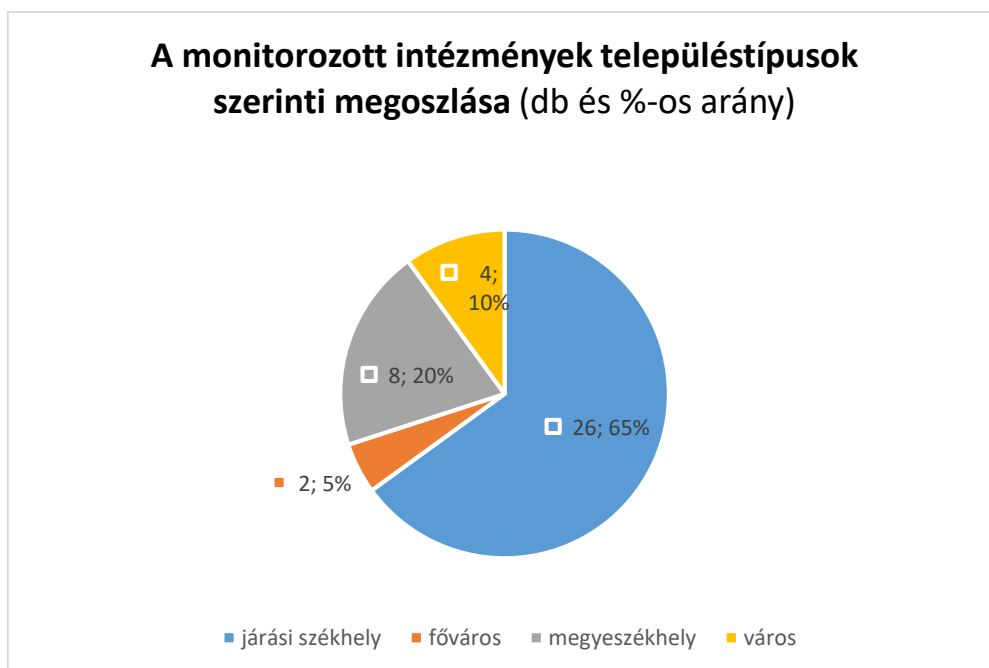
teljesítést, ezzel is megelőzve egy esetleges újabb járványhullám esetén felmerülő nehézségeket.

A 40 intézményben szerzett tapasztalatok számos új, online tevékenységi lehetőséget hoztak felszínre, illetve látókörbe kerültek a szervezést segítő hasznos megoldások is.

3. A monitorozott intézmények jellemzői

3.1. Az intézmények megoszlása

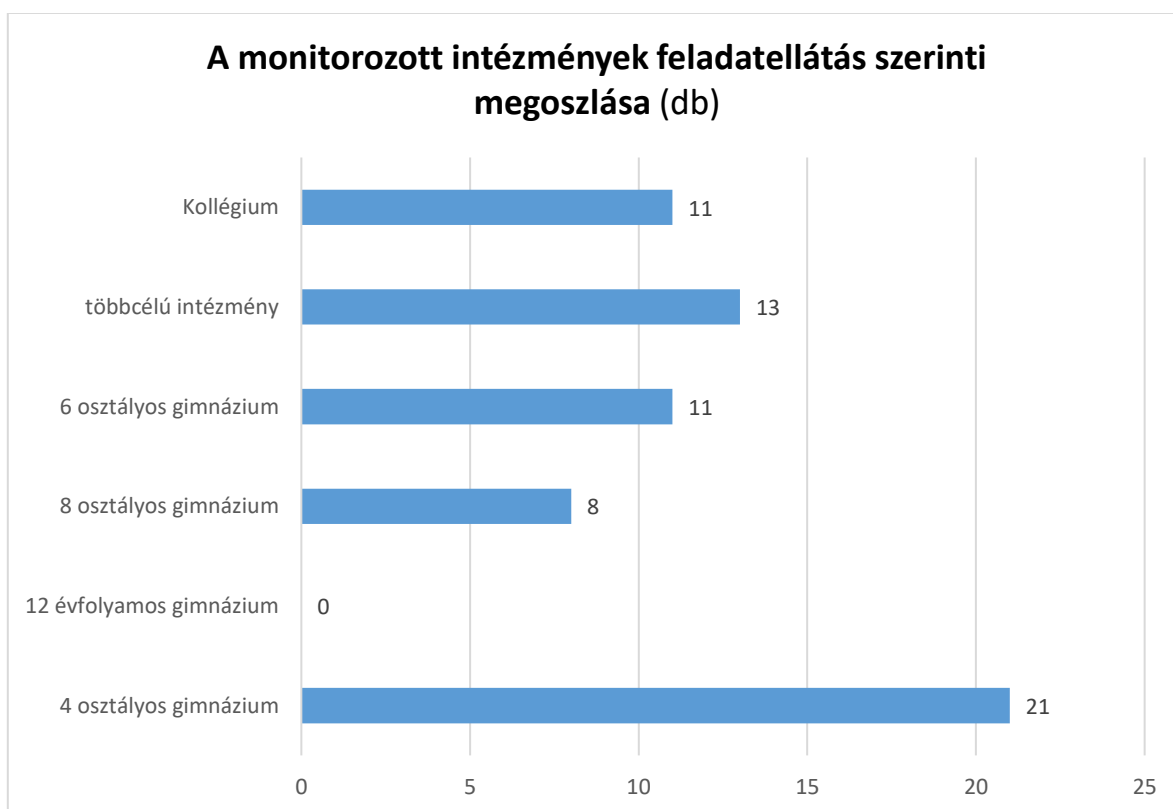
A 2021-ben monitorozott intézmények 65%-a található járási székhelyen, így elmondható, hogy idén a kiválasztott intézményi körbe több kisvárosi köznevelési intézménye került be (így 4 járási székhelynél kisebb település iskolái), mint tavaly. A megyeszékhelyek iskolái csak 20%-ban voltak reprezentálva a 40 kiválasztott intézmény között. A főváros megszokott módon két intézménnyel volt jelen a vizsgálatban. A fennálló járványhelyzet következtében az online interjúkra 2021 márciusának utolsó hete és április első két hete állt rendelkezésre. Így lehetett biztosítani, hogy a monitorozás ne ütközzön az érettségi írásbeli időszakával, és így lehetséges volt még a végzős tanulókat is bevonni a vizsgálatba.

A monitorozott intézmények több mint a fele négyosztályos gimnáziumként működik. Szervezetileg 12 évfolyamos intézmény nem volt a kiválasztottak között, de sok helyen több önálló intézmény is működik ugyanabban az épületben. Ezt mutatja a többcélú intézmények

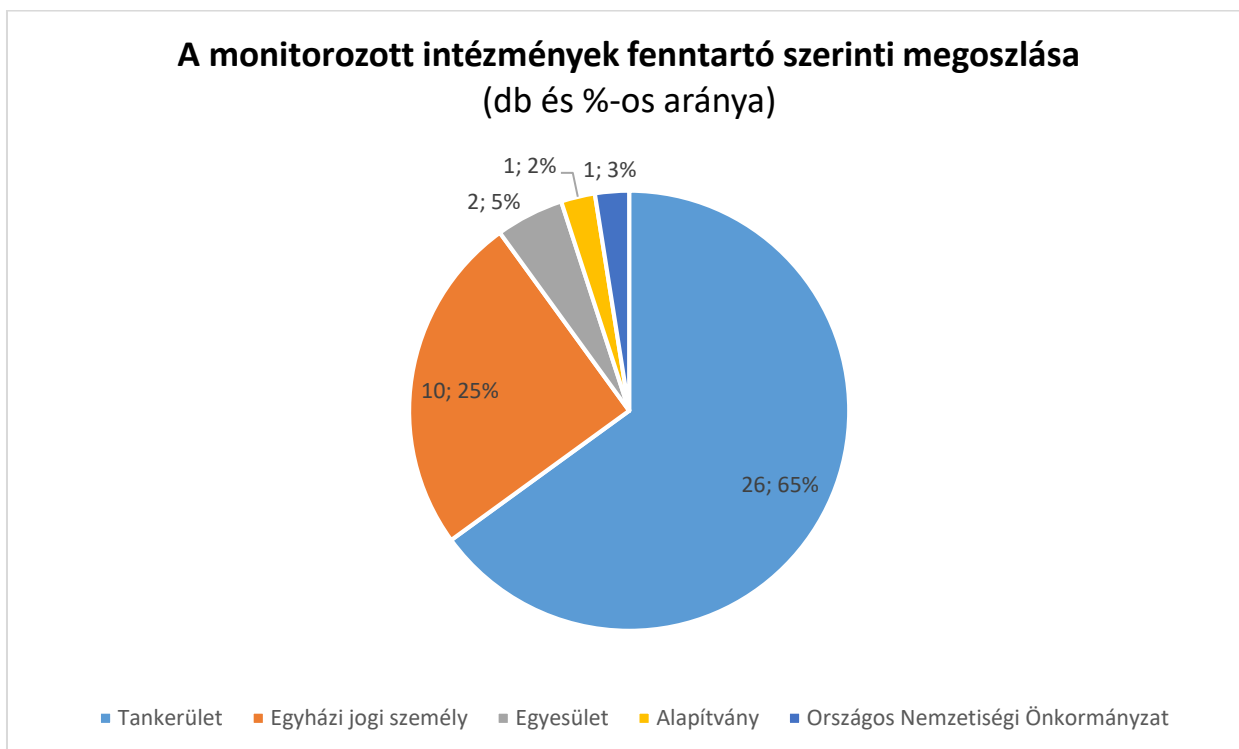
20%-os aránya a vizsgálatban, a 6 és 8 osztályos gimnáziumok száma (együtt 30%) és a kollégiumok arányilag nagy száma (17%). A közösségi szolgálattal kapcsolatosan ez egyszerre jelenthet lehetőséget, hiszen a többcélú intézményekben és kollégiumokban ki lehet használni a meglévő szinergiákat, de jelenthet korlátot is. A bejáró tanulók esetében a tanulók lakóhelyén végzett közösségi szolgálat népszerűbb a tanítási időszakban, mint az intézmények székhelyén történő teljesítés.

A közösségi szolgálat megszervezésének helyi stratégiáját nagyban befolyásolja a tanulói létszám, ami intézményenként nagy eltéréseket mutatott.

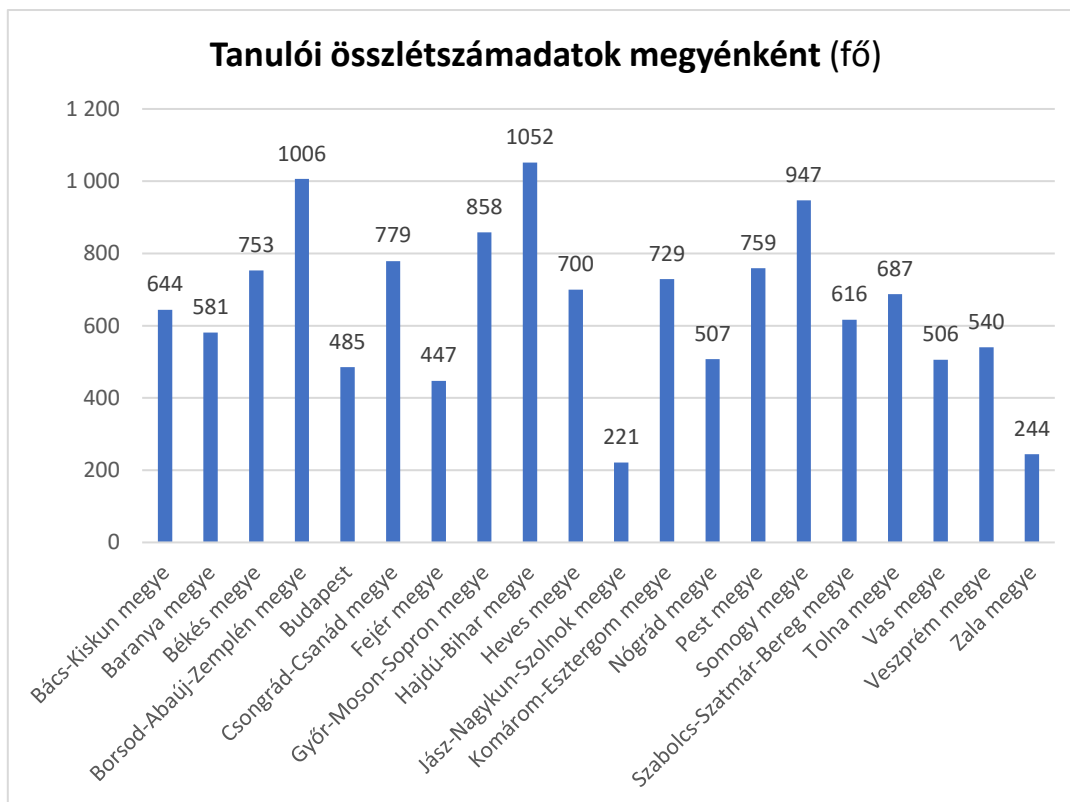
A tapasztalatok szerint fontos befolyásoló tényező a program megvalósulásakor a fenntartó típusa. A vizsgálatba bevont 40 intézmény 65 %-a tankerületi fenntartású. A bevont intézmények 25 %-a része egyházi fenntartású, két egyesületi, egy alapítványi és egy Országos Nemzetiségi Önkormányzat által fenntartott. A képet árnyalja, hogy az egyik egyesületi intézmény ökumenikus iskola, ami civil jellege mellett az egyházi intézményi jelleget is erősíti. Hagyományosan a szociális érzékenysége és irányultsága az egyházi fenntartású intézményeknek nagyobb, és ez nagyobb számban eredményezi a tanulók program iránt való elkötelezettségét. A korábbi tapasztalatok alapján az Országos Nemzetiségi Önkormányzat

fenntartása szintén támogatja a program különösen magas színvonalú megvalósulását, ahol a nyelvi közösség, a kultúra és az identitás megőrzése teremt olyan egyedi jelleget a közösségi szolgálatnak, amely pozitív befolyásoló tényezőként jelentkezik. A Waldorf Pedagógia Egyesület fenntartásában működő intézmény szintén magas színvonalat képvisel a közösségi szolgálat megszervezésében, hiszen az erre az intézmény típusra jellemző szociális gyakorlat komoly hagyománnyal rendelkezik, fókuszál a 11. évfolyamra.

3.2. Tanulói létszámadatok

A vizsgálatba bevont tanulók létszáma a kiválasztott 40 intézményben összesen 13061 fő. Az iskolák tanulói létszámadatai azt mutatják, hogy a járási székhelyekről több kisebb létszámú oktatási intézmény került be a kiválasztottak közé. Csak Borsod-Abaúj-Zemplén (1006) és Hajdú-Bihar megyében (1052) érte el a tanulók létszáma a bevont intézményben az ezer főt. Volt, ahol egy kis iskola létszámát egy nagy megyeszékhelyen működő (Debrecen) intézmény hozta egyensúlyba. A legkisebb tanulói létszám - az intézményeket tekintve - Jász-Nagykun-Szolnok és Zala megyében fordult elő (224 és 221 fő), de még hat olyan megye volt, ahol a tanulói létszám nem érte el a 600 főt.

Nagyon eltérő közösségi szolgálat szervezést igényel egy néhány száz fős intézmény, amely a személyes odafigyelésre nagyobb hangsúlyt tud fordítani, mint egy nagy iskola, ahol az adminisztráció akaratlanul is előtérbe kerülhet a pedagógiai megvalósítás rovására. Az évfolyamok összlétszámadatait összehasonlítva elmondható, hogy bár a 9. évfolyam létszáma összességben kiugróan a legmagasabb, de a többi évfolyam létszáma sem marad el jelentősen tőle. A 10. évfolyam 575 fő, a 11. évfolyamban csak 74 fővel vannak kevesebben, az utolsó két évfolyam között 2 fő az eltérés.

A monitorozott iskolák tanulói létszámadatai megyénként, 2021.	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam	összes
Bács-Kiskun megye	153	164	166	161	644
Baranya megye	158	142	152	129	581
Békés megye	174	212	179	188	753
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	304	224	250	228	1006
Budapest	163	108	103	111	485
Csongrád-Csanád megye	179	194	203	203	779
Fejér megye	143	106	100	98	447
Győr-Moson-Sopron megye	253	215	205	185	858
Hajdú-Bihar megye	339	218	243	252	1052

A monitorozott iskolák tanulói létszámadatai megyénként, 2021.	9.	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam	összes
Heves megye	189	178	175	158	700
Jász-Nagykun-Szolnok megye	57	61	53	50	221
Komárom-Esztergom megye	187	191	170	181	729
Nógrád megye	151	129	98	129	507
Pest megye	269	165	162	163	759
Somogy megye	283	225	222	217	947
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	153	155	151	157	616
Tolna megye	197	174	148	168	687
Vas megye	179	123	95	109	506
Veszprém megye	151	130	137	122	540
Zala megye	61	54	62	67	244
Összesen:	3 743	3 168	3 074	3 076	13 061

Ha a tanulói kör összetételét nézzük, akkor a kérdőív adatai alapján megállapítható, hogy a monitorozásban szereplő 13061 tanuló 42,5%-a bejáró, tehát közel a tanulók fele valamilyen más településről utazik az iskolába minden nap.

A tanulók 11,7%-a kollégista és több mint 45%-uk lakik azon a településen, ahol az intézmény található. Ezeknek a különböző tanulói csoportoknak más és más megoldást kell találni a közösségi szolgálat teljesítésére. Korábbi kutatások bizonyították, hogy a bejáró tanulók elsősorban a nyári szünetben teljesítik a közösségi szolgálatot, mivel a mindennapos utazás mellett nem jut erre idejük tanév közben. A tanulási idő alatti teljesítés leginkább a helyben lakó és kollégista tanulók számára lehetséges. Ők sokkal szívesebben végzik a közösségi szolgálatot a tanórákat követően, hiszen a kollégisták számára a nyár munkalehetőség, illetve az otthoni időtöltésnek ad inkább teret. Pest és Zala megyében egyáltalán nem volt kollégista, míg Fejér és Jász-Nagykun-Szolnok megye két-két iskolájában is csak 2-2 fő. A legtöbb kollégista Hajdú-Bihar megye debreceni iskolájában tanult. A legkisebb számban hátrányos helyzetű tanuló Pest és Jász-Nagykun-Szolnok megyében kiválasztott intézményekben tanult, - 2 és 4 fő a kiválasztott tanulócsoporthoz - míg a legtöbben Borsod-Abaúj-Zemplén megyében voltak, összességében 63 fő.

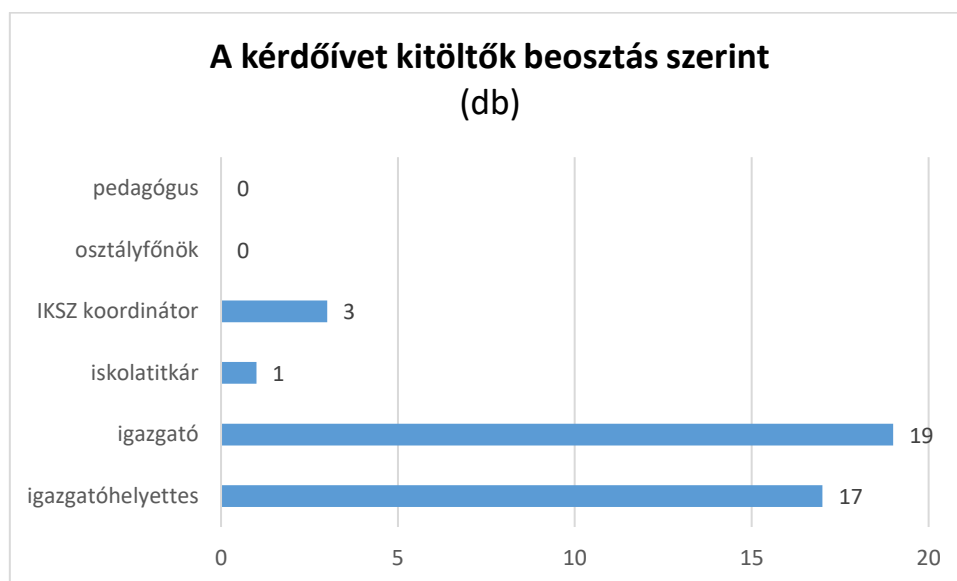
Az is említést érdemel, hogy a vizsgálatba bevont tanulóknak csak 3%-a hátrányos helyzetű, míg összesen 2 fő fölmentett a közösségi szolgálat végzése alól. Így a kiválasztott tanulói csoport szinte egésze végez vagy végzett már közösségi szolgálatot.

	Összesen: (fő)	Hátrányo s helyzetű (fő)	Bejáró (fő)	Kollégist a (fő)	Felmente tt (fő)
Bács-Kiskun megye	644	20	322	8	0
Baranya megye	581	31	391	54	0
Békés megye	753	19	280	92	1
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1006	63	386	231	0
Budapest	485	21	246	8	0
Csongrád-Csanád megye	779	21	208	52	0
Fejér megye	447	11	175	2	0
Győr-Moson-Sopron megye	858	9	347	59	1
Hajdú-Bihar megye	1052	62	201	319	0
Heves megye	700	31	303	156	0
Jász-Nagykun-Szolnok megye	221	4	85	2	0
Komárom-Esztergom megye	729	7	463	4	0
Nógrád megye	507	6	284	2	0
Pest megye	759	2	161	0	0
Somogy megye	947	15	565	32	0
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	616	11	103 fő	44	0
Tolna megye	687	22	537	228	0
Vas megye	506	5	148	200	0
Veszprém megye	540	25	238	46	0
Zala megye	244	13	112	0	0
Összesen:	13 061	398	5555	1539	2

3.3. A kérdőívet kitöltők beosztás szerinti megoszlása

Egy iskola esetén a kitöltő az iskolatitkár volt és 3 esetben a program koordinátora. Minden más esetben az intézmény vezetésének egyik tagja töltötte ki a kérdőívet, 47 %-ban intézményvezetők és 43%-ban intézményvezető-helyettesek. Ez a legtöbb esetben a kérdőív precíz kitöltését eredményezte, de előfordultak félreértések is. Például egy intézmény a közösségi szolgálatra vonatkozó statisztikai adatok kapcsán a tanulmányi eredményekre

vonatkozóan töltötte ki a kérdőívet. Érdekes, hogy a közösségi szolgálathoz kapcsolódó adminisztratív teendőket csak egyetlen helyen végzi az iskolatitkár.

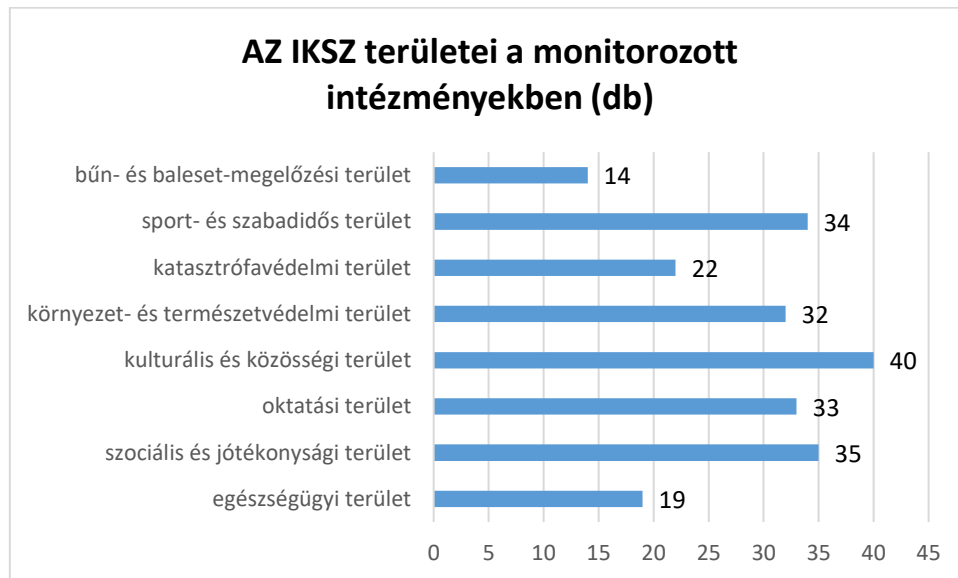

4. A közösségi szolgálat fogadóintézményei a 40 monitorozott intézményben

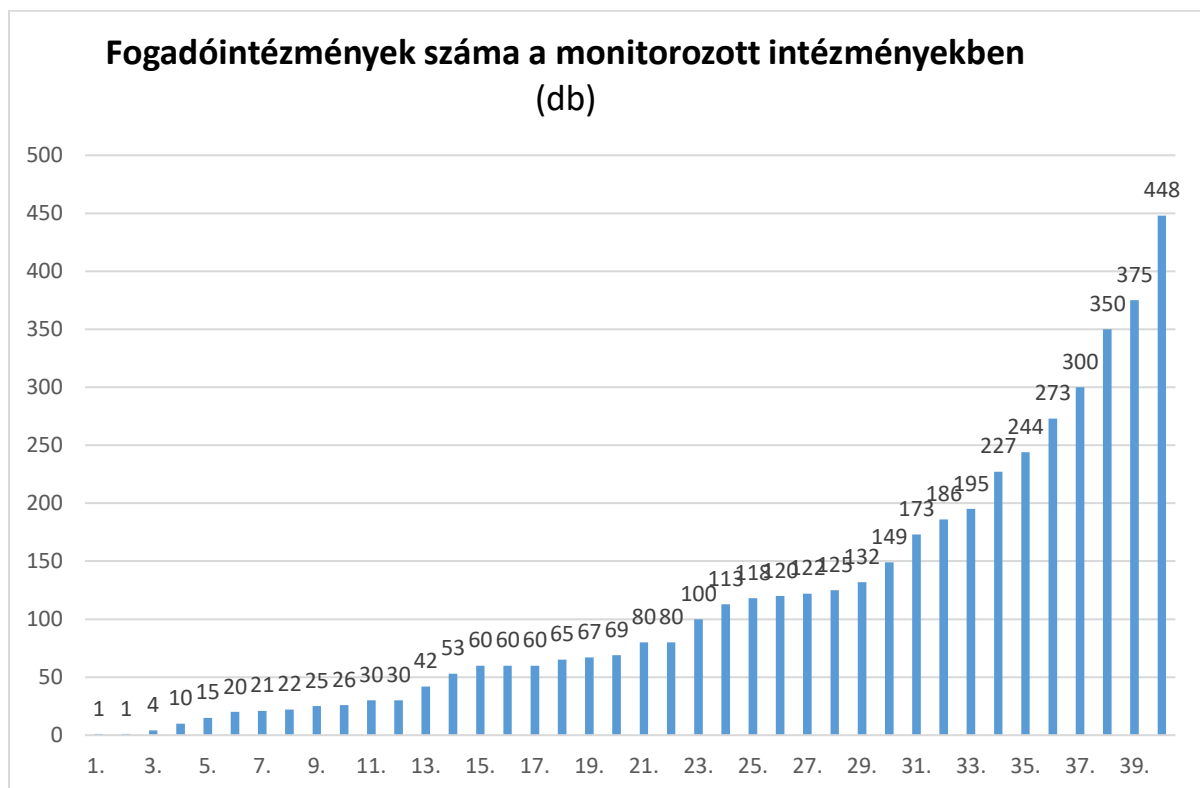
4.1. A közösség szolgálat különböző területei a monitorozott intézményekben

A korábbi felméréseket alátámasztják a 2021-es monitorozás adatai, mi szerint a legtöbb intézmény valamely kulturális intézménnyel együttműködésben valósítja meg külső helyszínen a közösségi szolgálatot. Minden intézmény megjelölte, hogy számos kulturális fogadóintézménnyel van kapcsolata (könyvtárak, művelődési házak, múzeumok). A második helyen a szociális intézmények szerepeltek 87,5%-kal és ezt követte kis lemaradással az oktatási ágazat 82,5%-os aránnyal. A legkevesebb fogadóintézménnyel a bűn- és balesetmegelőzési terület rendelkezik, a monitorozott intézményeknek csak 35%-ában szerveznek ilyen jellegű tevékenységet. Hozzá kell tenni, hogy az elsősorban rendőrkapitányságok által szervezett tevékenységek nincsenek jelen minden megyében, illetve a polgárőrségek sem szerveznek minden településen közösségi szolgálati lehetőségeket. Emellett az egészségügyi intézmények sem fogadnak minden kórházban fiatalokat, ami indokolhatja, hogy az egészségügyi tevékenységek csak a fogadószervezetek 47,5%-ában valósulnak meg. A katasztrófavédelmi tevékenység is csak az intézmények több mint felében van jelen (55%). Mindez azt mutatja, hogy vannak még tartalékok a szervezés terén a különböző területekkel való kapcsolatfelvételben. Ugyanakkor ez azt is mutatja, hogy a közösségi szolgálat nem

szükségszerűen kell, hogy egy oktatási intézményben mind a 8 területen megvalósuljon. Lehet színvonalas programot szervezni néhány területre fókuszálva is.

4.2. A fogadóintézmények száma

A fogadóintézmények száma is lehet indikátora a közösségi szolgálatnak. Ha nagyon kevés fogadószervezete van egy iskolának az éppúgy problémákat vet fel, mintha túl sok. A kevés fogadószervezet a szabad választás elvének mond ellent, hiszen a tanulók számára fontos, hogy szabadon választhassanak feladatot, ez pedig nem teljesülhet, ha a 8 területen csak néhány fogadószervezettel áll kapcsolatban a köznevelési intézmény. Az elmúlt években az intézmények nem korlátozták a fogadószervezetek körét, ha igény mutatkozott a kapcsolatfelvételre, akkor megkötötték a megállapodást az adott szervezettel. Ez a gyakorlat azt eredményezte, hogy átláthatatlan számú szerződés született az iskolák és a fogadószervezetek között, ami pedig a szervezett keretek között történő teljesítés elvének mond ellen, hiszen több száz szervezet már áttekinthetetlen a szervezés, illetve a kiválasztás szempontjából.

A monitorozott intézmények között volt olyan, amelyik nagyon kevés fogadószervezettel kötött megállapodást. Az egyik ilyen oktatási intézmény Vas megyében található, ahol 2021 áprilisáig a Szombathelyi önkormányzat fenntartott egy olyan szolgáltatást, amelyben a megye összes iskolájának egy központban intézték a közösségi szolgálattal kapcsolatos adminisztratív feladatokat. Így alakulhatott ki, hogy bár ők egy fogadószervezetet jelöltek meg, de az egy szervezeten (Vasi Diák Közösségi Szolgálat) keresztül több, mint ezer fogadószervezethez juthatnak el tanulók. 2021 áprilisában megszüntette ezt a szolgáltatást az önkormányzat. A másik kevés fogadószervezetet megjelölő intézmény pedig egy kis létszámmal, és csak rövid ideje működő gimnázium. Itt a a kislétszámú (20 fő) meglévő két évfolyam számára elsősorban az iskolán belül találnak feladatokat, illetve főként a tanulók között egymás segítségére használják a közösségi szolgálatot. A tanulók anyagi helyzete nem teszi lehetővé, hogy a településről elutazzanak, így a település kulturális intézménye nyújt még lehetőséget az iskolán kívül a tanulóknak. A négy fogadószervezetet megjelölő Waldorf intézmény szintén kis létszámú osztályokkal működik, ami indokolhatja a fogadószervezetek csekély számát. A 448 fogadószervezettel rendelkező intézmény nem véletlenül ilyen nagy számú szervezettel köt együttműködési megállapodást, hiszen évfolyamonként 200 főnél több tanulót kell ellátnia feladatokkal. A fogadószervezeteket tartalmazó adatbázis elérhető az iskola honlapján és lehetőséget ad a több szempontú keresésre. Lehet benne keresni település, választható terület, intézménytípus szerint. Tehát ebben az esetben az informatikai háttér könnyíti meg a fogadószervezetek közti keresést a tanulók számára. A szervezési feladatok tekintetében pedig minden osztályban van egy „KÖSZI”- felelős, aki segíti a koordinátor munkáját, illetve az információkat átadja az osztály tagjainak. Így minden szempontból működőképes rendszer jött létre ebben az intézményben a nagyszámú fogadószervezet ellenére. Megvalósul ezzel a szabad

választás a tanulók számára, az intézmény felől pedig a szervezett keretek is megvannak. A második legnagyobb számú fogadószerkezettel rendelkező köznevelési intézmény esetén a bejáró tanulók nagy száma indokolja a fogadószerkezetek nagy számát. A környező településekről utaznak ugyan be a tanulók, de zömében a lakóhelyükön teljesítik a közösségi szolgálatot. A honlapról elérhető a fogadószerkezetek listája, de kereső felületet nem alakítottak ki hozzá. Ebben az esetben a nagyszámú fogadószerkezet a szervezés és a kiválasztás oldaláról is nehézséget jelent, bár a számuk indokolná.

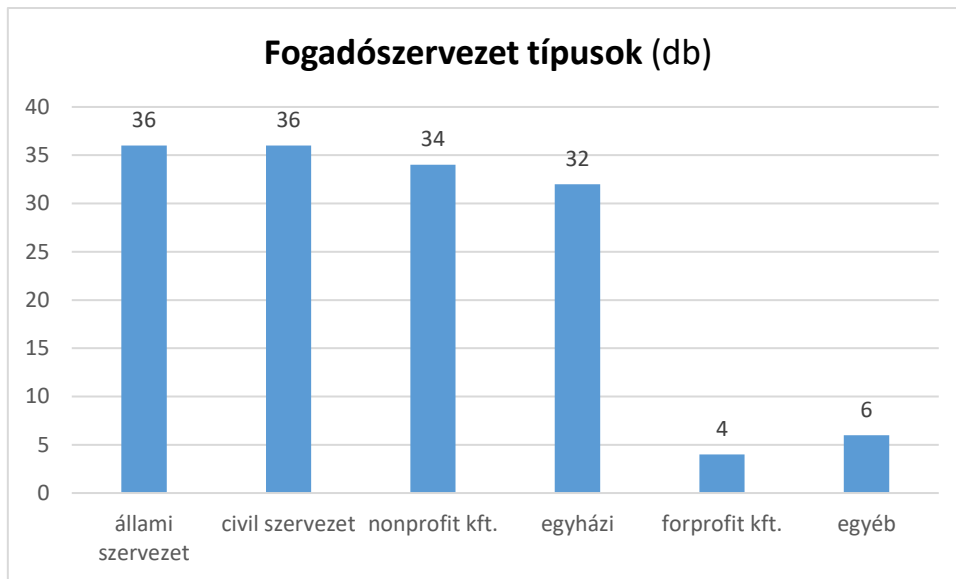
A 40 intézmény összesen 4591 fogadószerkezettel rendelkezik, de a megoszlás nem egyenletes. Ez átlagban 115 intézményt jelent, valójában az oktatási intézmények több mint fele 100 alatti számú szerkezettel áll együttműködésben a dokumentáció alapján.

Egy beszámolóban szerepelt, hogy a 320 fogadószerkezetből 150 aktív. Egy másik intézményben 39-ből 22 fogadószerkezet aktív. Ehhez az is hozzátartozik, hogy helyben legalább 16, legfeljebb 25 órát teljesíthetnek a tanulók ebben az oktatási intézményben. Hosszú távon célszerű lehet a szerkezetek áttekintésében gondolkodni, annak érdekében csak az aktív szerkezetekkel maradjon meg a kapcsolat.

4.3. A fogadószerkezetek típusai

A fogadószerkezetek a jogszabályi előírásoknak megfelelő típusokba tartoztak a legtöbb köznevelési intézmény esetében. Négy intézmény viszont eddig nem fektetett hangsúlyt a fogadószerkezetek ilyen típusú vizsgálatára. A tevékenység sok esetben megfelelő, miközben az adott szervezeti típus nem, mert forprofit szervezet nem fogadhat közösségi szolgálatot teljesítő tanulókat. Ugyanakkor az is látszik, hogy lenne igénye a forprofit szektornak, hogy jelen lehessenek a közösségi szolgálatteljesítő tanulóknak a fogadásában. A monitorozást végző szakemberek az érintett intézmények figyelmét felhívták a jogi keretek betartására. Az egyéb kategóriában csak olyan szerkezeteket tüntettek fel az oktatási intézmények, amelyek a civil szervezeti kategóriába tartoztak: egyesületek, alapítványok. A kisebbségi önkormányzat és önkormányzat is külön feltüntetésre került.

A fogadószerkezetek elfogadott típusai közül az állami és civil szervezetek csoportja a legelterjedtebb: 90%. Az egyházi szervezetek jelenléte az intézmények 80%-ánál kap szerepet, míg a nonprofit kft. az intézmények 85%-ánál.

Arra a kérdésre, hogy milyen koordináló szervezet segíti a közösségi szolgálat szervezését az intézményben igen eltérő válaszok érkeztek. A fenntartó 9 intézmény esetén nyújt támogatást a közösségi szolgálat szervezésében, 5 tankerületi és 4 egyházi intézmény jelezte, hogy a fenntartójától kap támogatást a szervezéshez. A Pedagógiai Oktatási Központok közül ötöt neveztek meg az intézmények a felsorolt megyék vonatkozásában: Győr-Moson- Sopron, Hajdú-Bihar, Pest Szabolcs-Szatmár-Bereg, illetve Zala megye. Önkormányzatokat 7 esetben neveztek meg: Budapest, Dunakeszi, Kapuvár, Kiskunhalas, Pécs, Sáropatak, Siófok. Természetesen megnevezésre került a Vasi Diák Közösségi Szolgálat csapata is, mint aki a fogadószervezetek koordinációját átvállalja.

4.4. Regionális koordináló szervezetek

Konkrét regionális szervezetet csak 3 intézmény nevezett meg a kérdőív kitöltésekor: Köz-Pont Ifjúsági Egyesület, Jászkerület Nonprofit Kft., Móri Bice-Bócák. Látható, hogy vannak civil szervezetek, amelyek fantáziát látnak a közösségi szolgálat szervezésének koordinálásában, ami nagy segítség helyben az iskoláknak és eleme lehet egy későbbi alulról szerveződő hálózatosodásnak.

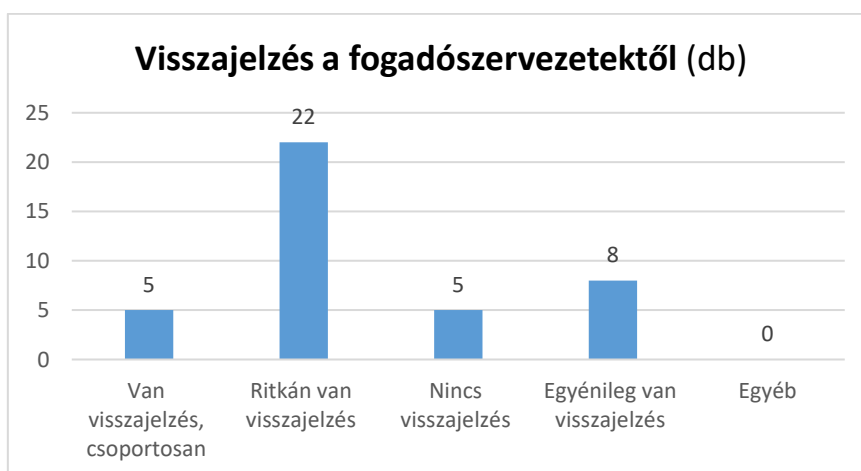

4.5. A fogadószervezetek visszajelzései

A fogadószervezetek és a küldő oktatási intézmények számára egyaránt fontos a tanulók visszajelzése, ami segíthet a program lebonyolításában mindkét oldalon.

A pozitív visszajelzések erősíthetik az intézményközi kapcsolatokat, míg a negatív visszajelzések lehetőséget adnak a korrekciókra a fogadói oldalon, illetve a fogadói kör szűrésére az intézmény szempontjából.

A fogadószervezetek a küldő intézményeknek és a tanulóknak egyénileg adott visszajelzésükkel a pedagógiai haszon mellett biztosíthatják hosszú távon, hogy az elvárásaiknak megfelelő hozzáállású tanulók jelentkezzenek hozzájuk. Ugyanakkor a visszajelzések hiányában a program nem teljesíti célját, elveszítheti pedagógiai jellegét.

A vizsgálatba bevont intézmények visszacsatolásai között előre mutató elem, hogy 8 intézmény számolt be egyéni visszajelzésekről. Ez pedagógiailag a leghatékonyabb formája a közösségi szolgálatnak, ami nagyban segíti a tanulói reflexiót is. 5 intézmény jelezte, hogy semmilyen visszajelzéssel sem találkozott, ez 13%-a az intézményeknek.

A legnagyobb számú csoportja a válaszadóknak a „ritkán van visszajelzés” választ jelölte meg, ami azt jelenti, hogy a visszajelzések nem tudatos pedagógiai tevékenység részét képezik, hanem véletlenszerűen kerül rájuk sor.

A visszajelzések formája a válaszok alapján szóbeli és írásbeli is lehet, ritkán köszönő levelet vagy e-mailt, telefonhívást is kaptak. Amikor a tapasztalataikról adhattak számot a visszajelzések kapcsán azt jelezték, hogy pozitív visszacsatolásokat kaptak a tanulóik pontos megjelenéséről, munkabírájáról, motiváltságukról, pozitív hozzáállásukról a feladatokhoz amiket elvégeztek.

Egy válasz részletezte, hogy milyen jellemzést kérnek a tanulóról a következő szempontok alapján:

- munkához való hozzáállás,
- munka közbeni viselkedés,
- az ottani kollégákkal való kapcsolattartás,
- a munka, amit el kellett végezni, megfelelő volt - e a tanuló számára.

A visszajelzések formájának standardizálása mindenképpen segítené a pedagógiai folyamatot. Az is szerepet kapott egy beszámolóban, hogy volt olyan tanuló, akinek a közösségi szolgálat során tetszett meg egy szakma. Mindez azt mutatja, hogy bár a szakmai gyakorlat és munka fogalma elválik jogszabályilag a közösségi szolgálattól, mégis a pályaorientáció lehet olyan cél, ami segíti a tanulók motivációját adott esetben, és az 50 óra rálátást adhat egyes szakmákra. Volt olyan intézmény, ahol külön kiemelték, hogy az óvodai és bölcsődei közösségi szolgálat pozitív módon befolyásolta a tanulók pályaválasztását.

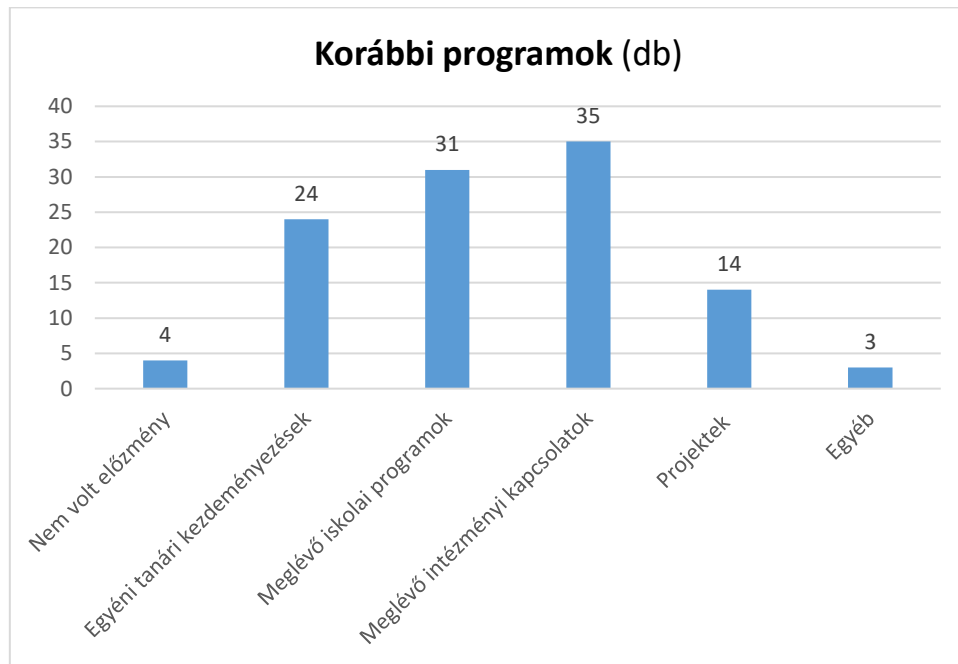
5. A látogatott intézmények közösségi szolgálati programjának átfogó jellemzői

5.1. A program bevezetésének és a pedagógiai programhoz illesztésének tapasztalatai

Az előzmények tekintetében a legtöbb intézmény beszámolt arról, hogy voltak már a közösségi szolgálat bevezetését megelőzően olyan iskolai egyéni kezdeményezések (60%), már futó programok (77,5%) esetleg projektek (35%), amikre lehetett építeni. Kimagaslóan sok, - 87,5 % - intézmény rendelkezett már korábbról intézményi kapcsolattal, amelyet a közösségi szolgálat megszervezésének szolgálatába tudott állítani.

A vizsgálatba bevont, kistelepüléseken működő intézmények nagy száma indokolhatja ezt, ugyanis helyben egy kisvárosban ismerik egymást a lehetséges szereplők és jobban egymásra vannak utalva, mint egy nagyvárosban.

Három intézmény jelölt meg egyéb előzményt is. A Waldorf intézmény joggal utalt kerettantervére, amelynek része a szociális gyakorlat, amit a 11. évfolyamon minden tanulónak teljesíteni kell a továbbhaladáshoz.

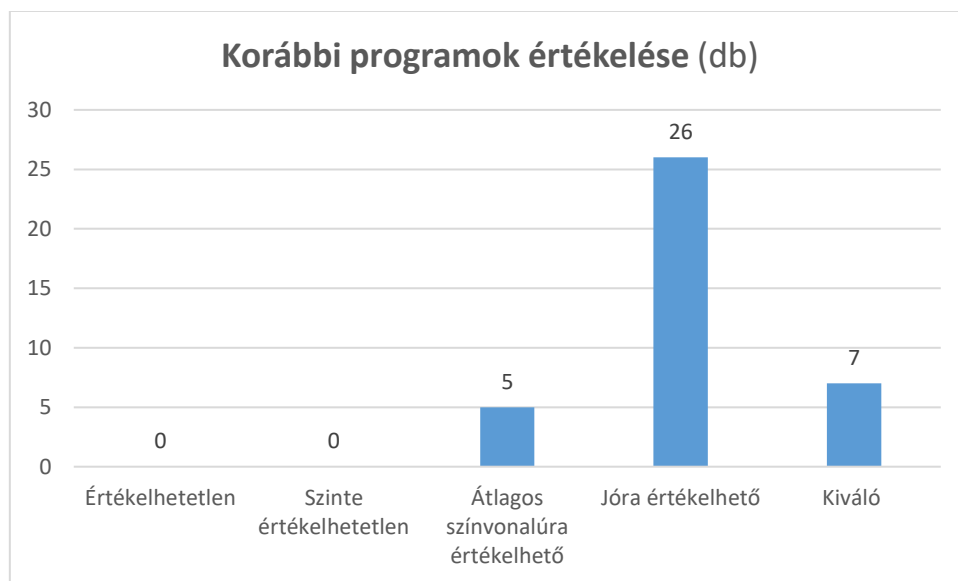

Több egyházi intézmény jelezte, hogy számukra nem jelentett nehéz feladatot a program intézményi jellegéhez való illesztése. Erre egy példa a kérdőív válaszaiból: „Iskolánk egyházi jellege egy sor olyan karitatív, személyiségfejlesztő, szociálisan is érzékenyítő nevelési elemet tartalmaz, amellyel teljes összhangban van az IKSZ gondolata, ezért diákjaink - a szolgálat végzése közben - tulajdonképpen a gyakorlatba forgatják be az iskolában tanultakat.”

Volt olyan intézmény, amelyik egyértelműen úgy értelmezte a közösségi szolgálatot, hogy nincs szükség valójában - legalábbis a belső tevékenységek esetén - új programok szervezésére, hanem a már meglévő programokhoz használható fel: „A hagyományos iskolai programok, rendezvények lebonyolításába tanulók bevonása az IKSZ keretein belül.”

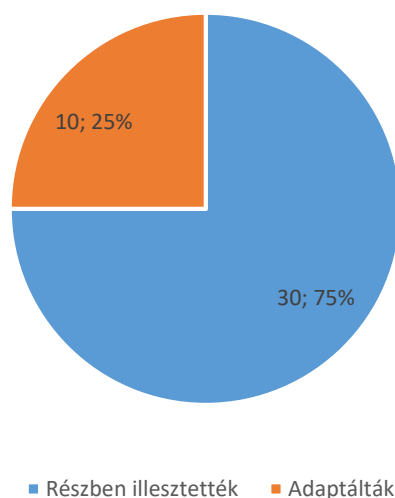
Egy intézmény jelezte, hogy „a hivatalosan megjelent internetes anyagokból merített segítséget.” Egy pedig jelezte, hogy szervezetek önálló jelentkezését használták ki a közösségi szolgálat szervezéséhez.

A korábbi programok értékelése árnyalja az előzményekről kialakított pozitív képet. Csak 65%-ban ítélik az intézmények a korábban megvalósult programokat jó színvonalúnak és 7 intézmény kiválónak. Szemben az előző kérdéssel, ahol négy, itt csak két intézmény jelezte, hogy nem valósult meg korábban ilyen típusú program, 12,5%-ban pedig a megvalósult programok színvonalát közepesnek ítélték. Előzménynek tekintette a Waldorf iskola a kerettantervükben szereplő 6 hetes szociális gyakorlatot 11. osztályosok számára, de ide sorolták a meglévő intézményi kapcsolatokat is, illetve internetes anyagokat, amelyek segítették a bevezetést.

Mindehhez képest viszont sokkal kevésbé szóródtak a válaszok, amikor az volt a kérdés, hogy miként sikerült adaptálni a közösségi szolgálat programját az intézmény arculatához. Érdekes a „részben illesztették” válaszok nagy száma (75%). Kilenc évvel a program bevezetése után meglepő, hogy csak 10 intézmény érzi úgy, hogy sikerült az intézmény életébe és programjai közé beilleszteni a közösségi szolgálatot. Mindez nem mutat összhangot az előzmények pozitív megítélésével.

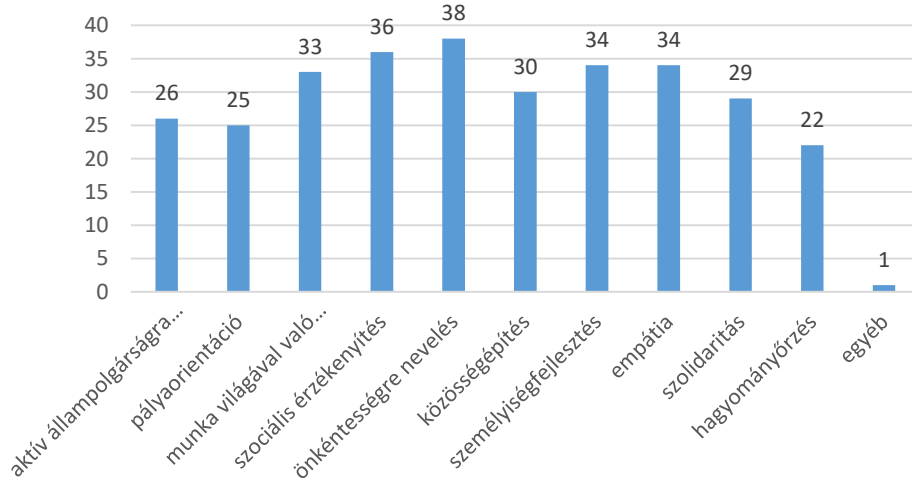
Mennyire sikerült az iskola jellegéhez illeszteni az IKSZ-es tevékenységeket? (%-os és db aránya)

5.2. A tevékenységek általános és helyi céljai

A tevékenységek pedagógiai céljai fokozatosan formálódtak az iskolák életében az elmúlt kilenc évben. A tapasztalat azt mutatta, hogy intézménytípus függő lehet, hogy melyik intézmény milyen célokat nevez meg. Vannak intézmények, ahol máig nincs karakteres pedagógiai célja a közösségi szolgálatnak. Itt valószínűleg a tanuló választása és tevékenysége határozhatja meg a célt, de ez esetleges megvalósulást eredményez a beszámolóik alapján.

Az IKSZ pedagógiai célja az iskolákban (db)

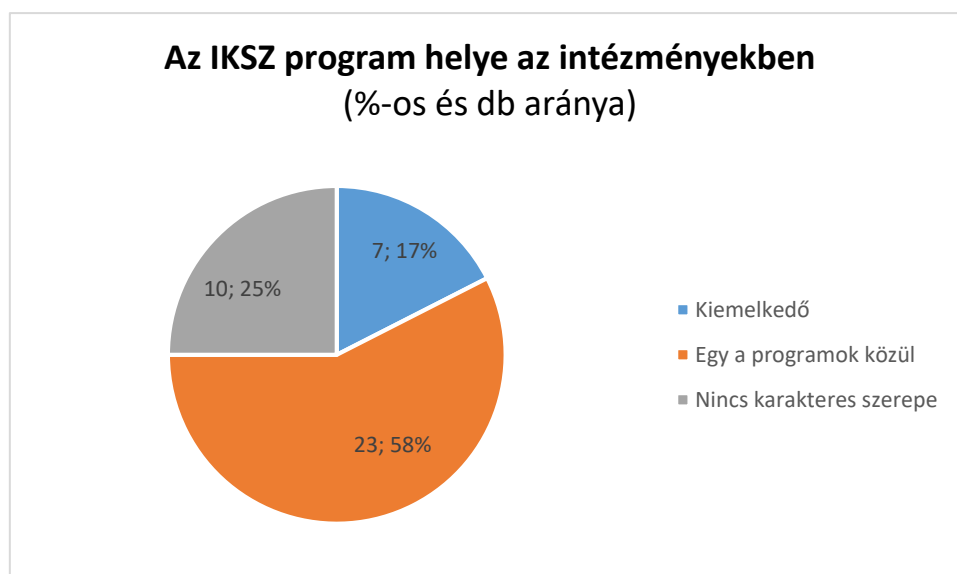
Az önkéntességre nevelést választotta pedagógiai célnak a 40 iskolából 38. Ez egy nagyon erős arány, ami persze nem mutatja a megvalósítás hatékonyságát csak szándékát. A szociális érzékenyítés volt a következő, amit az intézmények 90%-a jelölt meg. Hátrányos helyzetű térségekben és iskolákban, ahol a biztos anyagi háttér nem áll rendelkezésre a családokban a közösségi szolgálat lehet hátrányt kompenzáló pedagógiai elem, amit lehet például a korrepetálás szolgálatába állítani. A harmadik helyen pedig a személyiségfejlesztés és az empátia szerepelt. Ettől egy ponttal maradt csak le a munka világával való ismerkedés.

A monitori interjúk során is sokszor elhangzott az intézményvezetők részéről, hogy fontos célnak tartják a különböző szakmák megismerésének lehetőségét az 50 óra ideje alatt. Az talán kevésbé könnyen értelmezhető, hogy ha az egyebet nem tekintjük, a legkevesebb szavazatot a hagyományőrzés (55%) kapta, pedig a nagyszámú kistelepülésen a helyi szokások őrzése, hadisírok, emlékhelyek gondozása kiváló teljesítési lehetőség lehetne.

Egy intézmény jelezte, hogy pedagógiai programjában is megjelenítette az iskolai hagyományőrzést: „A közösségi szolgálati programot kiterjesztettük az iskolai hagyományok ápolásának támogatására is. Ugyanakkor mintha az iskolák jelentős része (45%) nem ismerné a hadisír-gondozás lehetőségét vagy nem tud élni vele. Egy iskola pedig külön programot vezetett be egy szociális területen működő szakmai szervezettel kötött szerződés keretében.

5.3. A program helye az intézmény életében

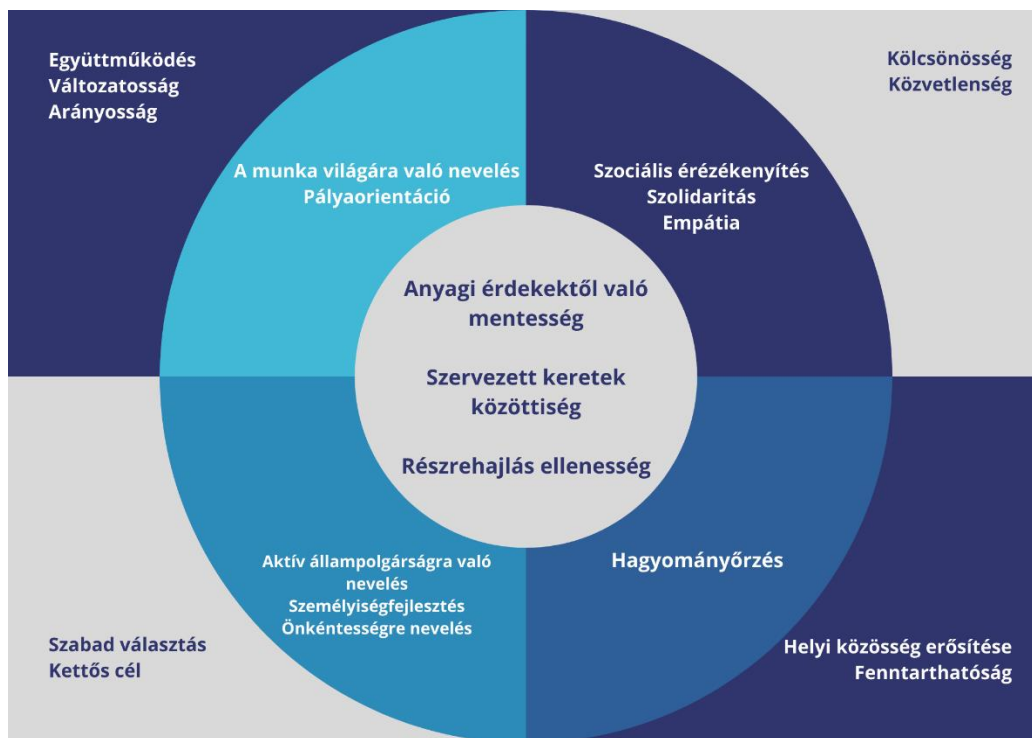
Kiemelkedőnek ítélte meg a közösségi szolgálat iskolai szerepét 7 intézmény, 9 intézmény ítélte úgy, hogy jó gyakorlattal rendelkezik a közösségi szolgálat terén.

Az intézmények 58%-a szerint csupán egy a programok közül, ami nincs arányban az érettségi előfeltétel jelleggel. 10 intézményben nincs karakteres szerepe, mert még nem ismerték fel a program pedagógiai jelentőségét vagy pedagógiai eszköz mivoltát. Az eltérő értékeléseket az is okozhatja, hogy minden intézmény 3 alapelvet kellett kiemeljen a 12 közül. Ezt követően szövegesen is indokolták döntésüket.

5.4. A program szakmai alelvei

Ha összevetjük a pedagógiai célokat és a közösségi szolgálat szakmai alelveit, akkor tudatos tervezés esetén jól körvonalazható a célok és alapelvek összhangja. Természetesen nem lehet egy alapelvet csak egy célhoz kötni, de a legtöbb alapelvnél körvonalazódik, hogy dominánsan melyik célt erősíti tudatos követése esetén. Az is igaz, hogy vannak alapelvek (szervezett keretek közöttiség, részrehajlás-ellenesség, anyagi érdektől való mentesség), amelyek peremfeltételnek tekinthetők inkább, mint a pedagógiai célt szolgáló eszközöknek.

A Nemzeti köznevelési törvény a szervezett iskolai kereteket, az anyagi mentességet előírják. Ezek az alapelvek nem jelentenek külön feladatot az iskoláknak, ezeket be kell tartani és tartatni a tanulókkal a program peremfeltételeiként.

A monitorozás során arra voltak használhatók ezek az alapelvek, hogy megmutassák mennyire tudatos tervezés áll egy-egy iskola munkája mögött. Az első helyen említett szabad választás

alapelve az állampolgárságra nevelésnek is fontos eszköze lehet ugyanúgy mint a személyiségfejlesztésnek, ha önálló döntéseket kell a tanulónak a közösségi szolgálat kapcsán hoznia a kiválasztott fogadószervezetnél. Ugyanakkor azt is jelentheti a közösségi szolgálat szervezése esetében, hogy a tanulóra hagyja az iskola milyen szervezethez megy, és nem fektet energiát a szervezett keretek erősítésébe. Erre utal a fogadószervezetek nagy száma a meglátogatott nevelési intézmények többségében.

A válaszok többsége a motivációval hozta összefüggésbe ezt az alapelvet. Néhány példa a válaszok közül: „Fontos szempont, hogy a tanulók kedvvel csinálják az általuk választott tevékenységeket.” „Olyan tevékenységet válasszon, amelyhez kedvet érez, és szívesen végez. Ezáltal motiváltabbak lesznek a tevékenységben.” „Fontos, hogy a diákok az érdeklődési körüknek megfelelő tevékenységet végezhesse, ezáltal nagyobb a motivációjuk, kevésbé tekintik kényszernek az 50 óra közösségi szolgálat elvégzését.”

A második helyen említett helyi közösség erősítése alapelv például erősen kapcsolható a hagyományőrzéshez viszont mást is vonzhat, így a 27 válasz a 40-ből egyszerre tükrözi a hagyományőrzés jelenlétét, de azt is, hogy a bejáró tanulók saját lakhelyükön végezték a tevékenységeket. Ez valójában inkább a szabad választás elvét erősítette, és csak áttételesen kapcsolódott a helyi közösség erősítéséhez, az oktatási intézmény részéről hozzáadott értéket nem jelentett. Miként az egyik válaszadó fogalmazott: „Iskolánk tanulóinak fele bejáró, közösségi szolgálatot az iskolánk településén illetve saját lakóhelyükön végzik.” Külön kiemelendő a nemzetiségi önkormányzat fenntartásában működő intézmény, amely egyértelműen az intézmény sajátos jellegéhez kötötte a közösségi szolgálatát: „Nemzetiségi kultúra elmélyítése, továbbörökítése az egyik fő célunk, melyben a programokon szereplő gyerekek kiemelt szerepet kapnak.” Egy olyan egyházi fenntartású intézmény volt, amelyik a helyi közösség erősítését az intézmény küldetéséhez kapcsolta egyértelműen: „Keresztény intézményként kiemelt küldetésünk az embertárs, a teremtett világ, az emberi közösségek iránti felelősségvállalás és áldozatkészség erősítése.”

A válaszadók 40%-a az anyagi érdektől való mentességet jelölte meg. Közöttük többen egyértelműen összekapcsolták az önkéntességgel ezt az alapelvet: „Az önkéntességre nevelés egyik alappillére, hogy anyagi érdekeltség nélkül is lásson el feladatot mindenki. A közösségi szolgálat teljesítésénél kiemelt szempont, hogy a diákok anyagi ellenszolgáltatás nélkül, önként és segítő szándékkal végezzék munkájukat. Számukra fontos legyen, hogy a végzett munka ne anyagi előnyökkel járjon, hanem lelkükben éljék meg a másokon való segítség örömét.” Előfordult olyan válasz is, ahol a válaszadó nem érzékelte az ellentmondást a fogalomhasználatával kapcsolatosan: „A diák a végzett munkáért ellenszolgáltatásban nem

részesülhet, hiszen ez önként vállalt munka a közösségért.” Válaszában keveredik az önkéntesség, munka és közösségi szolgálat fogalma. Miként a jogszabályok világossá teszik, a közösségi szolgálat nem munka és nem önkéntes tevékenység.

A legerősebb pedagógiai célt erősítő alapelv a kettős cél elve, amely lehetőséget teremt az köznevelési intézmények számára, hogy egyensúlyt teremtsenek a szolgálat és tanulás között. Az intézményen belüli tevékenységek esetén tudatos tervezéssel, a fogadószervezetek esetén pedig a kapcsolattartás szakmai jellegének erősítésével lehet a pedagógiai célokat erősíteni. Ez az idén monitorozott intézmények 22,5%-ánál merült fel szempontként, ami nagyon kis szám. A 12 alapelv között nagyon nagy volt a szórás a válaszadás során. A kölcsönösség (6) és közvetlenség (1) elvének említése nagyon kis számú volt ahhoz képest, hogy majdnem minden intézmény a szociális érzékenyítést (36), önkéntességre nevelést (38) emelte ki. Az alapelvek szórtsága azt a benyomást kelti, hogy a kitűzött célok és az elérésükre használt eszközök nincsenek összhangban minden esetben.

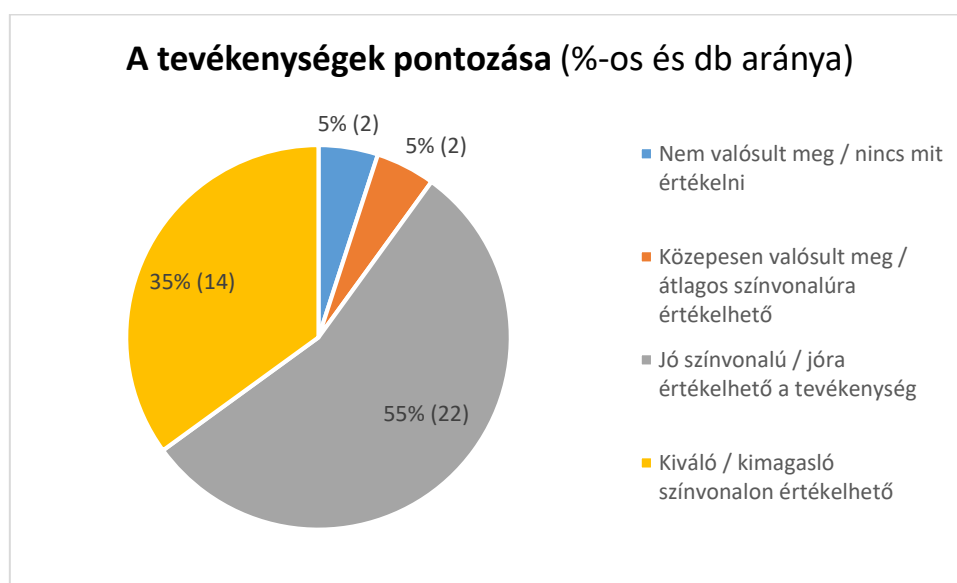

Az arányosság elvét megjelölő három monitorozott intézmény azzal igyekszik növelni a közösségi szolgálat hatékonyságát, hogy nem enged minden órát a tanuló saját iskolájában teljesíteni. 20 órát más szervezeteknél kell eltölteni, vagy legalább két szervezetet kell választania a tanulónak, aki maga dönt, hogy melyik fogadószervezethez megy. A változatosságot is az egyik válaszadó az önkéntességhez és a minél több szervezetenél való tevékenységhez kötötte.

5.5. A közösségi szolgálat szakmai megvalósítása

Az intézmények 0 és 5 között pontozhatták az általuk szervezett tevékenységek szakmai megvalósítását. Miként az egyikük jelezte még csak most indult el náluk a gimnáziumi képzés, ezért jelölte meg a „nem valósult meg” választ, ahogy egy másik intézmény kifutó évfolyamaira hivatkozva jelölte meg ugyanezt. A skála „nem megfelelően”, illetve „a minimum követelményi szinten valósult meg” elemeit senki sem használta a válaszadáskor.

Két intézmény volt kritikus önmagával szemben, a többi jó színvonalúnak vagy kiválónak értékelte a közösségi szolgálat területén a tanulók által végzett tevékenységek megszervezését (57%).

6. A közösségi szolgálat a gyakorlatban

6.1. Intézményen belül szervezett tevékenységek

A leggyakoribb tevékenység az iskolai rendezvényeken való közreműködés volt (90%). Ez azt jelenti, hogy az intézmények elsősorban nem a pedagógiai hozzáadott érték tekintetében gondolkodtak, hanem a már működő feladatok (szalagavató, projektnapok, bál) támogatására használták fel a közösségi szolgálat iskolán belül töltött óráit, ami növelheti a tanulók motiváltságát az adott feladatok kapcsán.

A szintén gyakori tevékenység (87,5%) is egy olyan időszakos feladat, aminek megszervezése nem kis nehézséget szokott jelenteni a könyvtáros tanárnak, illetve a szakos kollégáknak. A szertárak rendbetétele az adott szakórák iránt érdeklődők számára lehet testhez álló feladat, míg a könyvtárban való segítség a gyakran egyedül dolgozó könyvtárpedagógus feladatait könnyíti meg. Ebbe a tevékenységbe beletartozik a tankönyvek kiosztása év elején, illetve a tartós tankönyvek beszedése a tanév végén.

A sokszor (77,5%), végzett tevékenység a külső rendezvényeken való szereplés már részben jelenthet némi pedagógiai innovációt. Ebben az esetben is részben a korábban is már létező tanórán kívüli tevékenységeket támogatják, mint egy iskolai kórus vagy zenekar fellépése, viszont egy fellépés egy idősök otthonában nem valósulna meg a közösségi szolgálat megléte nélkül. Van iskola, ahol a szokásos fellépésekért elszámolható órát nem kapnak a tanulók. Ez lehetne inkább követendő modell, mint az eddig is végzett tevékenységek adminisztratív számontartása.

A gyakori a hulladékgyűjtés említése (62,5%), ami lehet olyan tevékenység, mely nem valósulna meg a közösségi szolgálat keretei nélkül, és a fenntarthatóságra nevelés szempontjából pedagógiaileg fejlesztő hatású lehet. Azok a tanulók, akik részt vesznek az intézmény által szervezett hulladékgyűjtésben, vélhetőleg kevesebbet fognak a későbbiekben szemetelni, mint akik erre nem fordítanak időt és energiát.

Pozitívum, hogy a monitorozott intézmények 50%-ában a korrepetálás mint tevékenység jelen van. A korábbi tapasztalatok szerint kevesebb iskola élt ezzel a lehetőséggel, ami jelentős pedagógiai hozadékkal rendelkezik. Ennél két iskolával kevesebben (45%) vonták be a tanulóikat az iskolaudvar takarításába, ami hasznos tevékenység, ha nem szerepel az intézmény dolgozóinak a munkaköri feladatai között. Igazából a legerősebb pedagógiai feladat a

felsoroltak között az idősek informatikai oktatása (10%) és a korábban már említett korrepetálás.

A többcélú intézményi feladatok 12 iskolát érintettek a felmérésben. Változatos feladatokat adtak tanulóiknak ezen a területen a köznevelési intézmények. Volt, ahol van óvodai feladatellátási hely is, ahol „az arra fogékony gimnazistáink néhány órát az óvodásokkal való foglalkozással teljesíthetnek. „Van, ahol: „...lehetőség nyílik az általános iskolás korú iskolatársak támogatására, mentorálására.” Volt olyan, ahol segítették az egyéni tanrendes tanulókat, illetve ahol az alsó tagozat programjaiban való aktív részvétel is (Sakkpalota-napok, Mikulás, Sportnap) része volt a közösségi szolgálatnak.

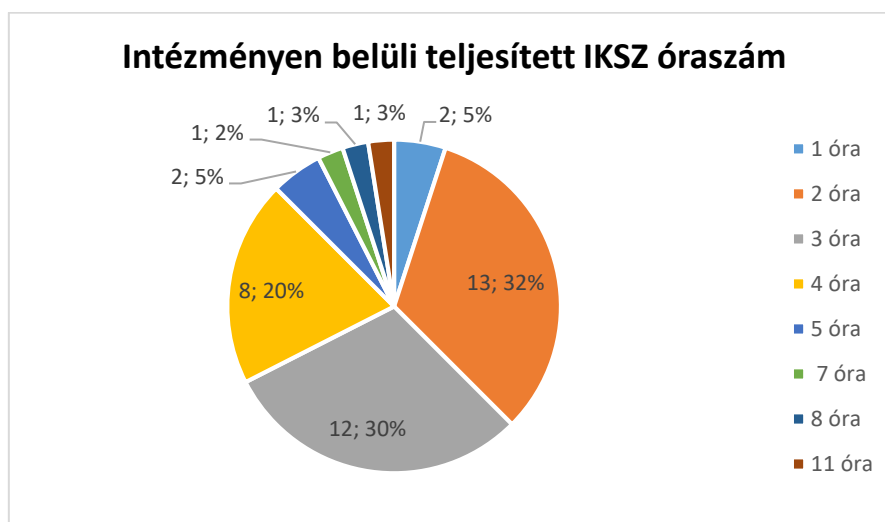
Előfordult, hogy a gimnazisták az ügyeletben, az épület szállításában, a papírgyűjtésben vettek részt az általános iskolás fiatalabb diákokkal együtt. Egy egyházi intézmény számolt be arról, hogy „a gimnazisták közreműködnek az általános iskolás korosztály számára szervezett lelki napokon, gyermeknapi akadályversenyen.” A művészeti iskolában rendezvények kitélepítésében segítettek a gimnazista tanulók. Sportiskolaként a Jász Kupa, a Gyorskorcsolya Diákolimpia és Diákparalimpia lebonyolításában vettek részt diákok helyi sportegyesület felkérésére. A diákönkormányzat által vállalt feladatokban, a tanórán kívüli iskolai rendezvényeken nyújtottak a tanulók segítséget (farsang, Márton-nap, idegen nyelvi karácsony, Szent István Diáknapi, Hon-és népismereti vetélkedő), az iskola műszaki állapotának és környezetének javítása érdekében is tevékenykednek. Volt, ahol a rászoruló tanulóknak adománygyűjtést szerveztek a gimnazisták részvételével. Elsősorban tartós élelmiszereket gyűjtöttek, de volt már játék, illetve ruhanemű és sportszer-gyűjtés is. Volt, ahol a kollégium rendezésében megvalósuló programokba kapcsolódtak be aktívan a közösségi szolgálatos tanulók.

A válaszok egy része nyári programokra vonatkozott: „Nyár elején iskolánk szervez különböző bejárós nyári táborokat általános iskolás tanulóinknak, melyeken gimnazistáink segítőként vehetnek részt a közösségi szolgálat keretein belül”- számol be az egyik intézmény. Három intézmény a válaszában csak megismételte a korábban jelzett programokat, de nem egészítette ki másfajta tevékenységekkel.

Összességében elmondható, hogy az iskolán belüli programok esetén a többcélú intézmények előnyben vannak, és sokrétűbb programokat tudnak megvalósítani az iskolán belül, mint a csak gimnáziumi képzéssel foglalkozó társaik.

6.2. Az intézményen belül teljesített közösségi szolgálat óraszámai

A különböző iskolák más és más stratégiát folytattak a közösségi szolgálat teljesítésével kapcsolatban. Elhangzott az egyik interjúban, hogy van olyan intézmény, ahol a családok anyagi háttere nagyon változó, és ezért azzal segítik a tanulókat, hogy több órát teljesíthetnek iskolán belül. Látható volt ugyanakkor, hogy egy intézmény enged 11 órát, az intézmények többsége pedig 2-4 óránál többet nem enged az iskolán belül teljesíteni az 50 órából. Ez az 5-nél kevesebb óraszám tette ki az idén monitorozott intézmények 82,5 %-át. 4-nél több órát teljesíthetnek viszont hét intézményben. Előfordult olyan teljesítés szabályozási gyakorlat is, hogy lehetőleg évente 20 órát kell teljesíteni, így a 11. osztály alatt biztos, hogy sikerül teljesíteni ezt az érettségi vizsgára bocsátási előfeltételt.

6.3. Az intézményen kívül szervezett tevékenységek

Idén is nagyon széles palettán mozogtak a megismert tevékenységek, amelyeket a monitorozott intézmények tanulói a közösségi szolgálat keretében végeztek.

Néhány tevékenység az interjúk során a pedagógusok és tanulók által végzett kedvelt tevékenységek közül területenként:

- **egészségügy:** a Máltai Szeretetszolgálatnál betegápolás, Lurkó Győri Kórház Gyermekek Osztályért Alapítvánnyal tevékenységek, kórházban, baleseti sebészetben, szanatóriumban, bölcsődében gyerekekkel játék, a kórházban a karbantartó csapattal tévék felszerelése és takarítás.
- **szociális és jótékonyág:** felolvasás időseknek, Vöröskeresztnél, Karitásznál, Autista Segítő Központban végzett segítő tevékenység, kerekesszékes rászorulóknak kísérése,

idősek segítése pl. bevásárlás, gyógyszerek kiváltása, ajándécsomagolás. Máltai Szeretetszolgálatral élelmiszergyűjtés, csomagkészítés, adománygyűjtés rászoruló tanulók számára, idősek napközi otthonaiban segítség, karácsonyi időszakban látogatások idősek otthonaiban, Nyitott KAPU-VÁR Térségi Szociális Szolgáltató Központ programján ételosztás, intézményében programok lebonyolítása, 72 óra kompromisszum nélkül ökumenikus programban részvétel, Értelmi Sérülteket Szolgáló Társadalmi Szervezetek és Alapítványok Országos Szövetsége által szervezett táborban segítség. Kapcsolda program megszervezése és lebonyolítása az intézményben.

- **oktatás:** a volt általános iskola programjaiban, rendezvényein, nyári táborban, gólyatáborban, napközis táborban való segítő részvétel, fiatalabb tanulók mentorálása, gyerekefelügyeletben való részvétel, elsős tanulók segítése iskolán belül, nyári táboroztatásban segítség, óvodai kézműves programok lebonyolításában való támogatás, napközis táborban való segítség.
- **kulturális és közösségi:** „Veszprém Európa kulturális fővárosa 2023” program előkészítésében segítség, Magyarpolányi Passióban való részvétel, vasútmodellező klub támogatása, múzeumokban segítség, esküvői szavalat, fotók készítése, a nyári Győri Fröccsnapokon zsíroskenyérkenés, Jász Világtalálkozó és más fesztiválokon, lebonyolításában segítség, a könyvtárból kikölcsönzött és elolvasott könyvekhez könyvajánló-írása, amelyeket a könyvtár internetes oldalán közzétesznek, óvodai rendezvényeken való fotózás, Vértes Agórája szervezésében ruhatárban részvétel. „Tessék választani egy jó könyvet” program keretében a tanulók létrehoztak egy külön polcot a könyvtárban.
- **környezet- és természetvédelmi:** békamentés, lovak jártatása, kutyasétáltatás kutyamenhelyeken, tanárok sírjának gondozása, a kertrendezés, a terem-, és kerítésfestés, templomtakarítás, hulladékvadász illegális lerakóhelyek feltérképezése, állatkertekben segítség.
- **katasztrófavédelem:** tűzoltóautók takarítása, rendezvények lebonyolításában segítség.
- **sport- és szabadidős:** rendezvények megvalósítása, lebonyolításában való segítség, Nemzeti Kézilabda Akadémia rendezvényein segítség, a „Berényi Vivicitta”, Go Trapp és Halloween túra, Kékcsúcs futás és Tour de Hongrie elnevezésű rendezvény lebonyolításában segítség, sportrendezvényen bírói feladatok ellátása, futóversenyen koordináció, gyógyfürdőben gyerekvigyzás, vívóvilágbajnokságon segítség, Vöröskereszt táborban reggeli és póló kiosztás, edzés fiatalabb társaknak.

- **bűn- és baleset-megelőzés:** parkolóőrzésben, rendőrségen segítség.

A tevékenységek sokkal szélesebb skálán mozogtak, mint az intézményen belüli tevékenységek. A tanulók kipróbálhatták magukat számos olyan területen, ahol különben nem tudnának a pályaválasztást megelőzően tapasztalatot szerezni. Számos tevékenység alkalmas volt arra, hogy a tanulók szociális kompetenciái fejlődjenek, a társadalom egészéről részletesebb képet kapjanak. Az intézmények saját hatáskörben eldöntötték, hogy mely területekre fókuszálnak. Volt olyan, ahol az intézmények csak az általuk fontosnak tartott területeken kötöttek együttműködési megállapodást, és elmondásuk szerint nem okozott gondot, hogy csak hat területen tudtak tevékenykedni a tanulók. Az intézmény arculatához való illesztésre is volt több példa a 40 idén monitorozott intézmény esetében. Az egyházi intézmények a karitatív, személyiségfejlesztő, szociálisan is érzékenyítő nevelési elemeket tartalmazó programokat részesítették előnyben, míg egy művészeti intézmény jelezte, hogy elsősorban kulturális, oktatási és szociális tevékenységekbe vonták be tanulóikat. A programok többsége a járványhelyzet miatt felfüggesztésre került.

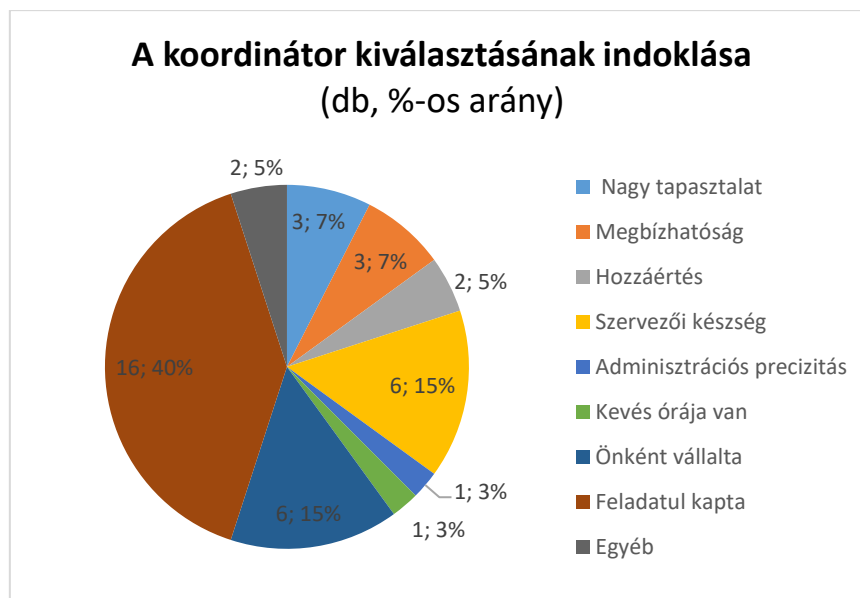
6.4. A koordinátor szerepe és megbecsültsége az iskolai közösségi szolgálat irányításában

A koordinátor szerepe jelentős a tevékenységek megszervezésében. A tanulók létszámától függően természetesen lehet más módon is szervezni a közösségi szolgálatot például az osztályfőnökök bevonásával. A meglátogatott intézmények közül csak két intézményben nincs koordinátor. Ezekben az osztályfőnökök koordinálják a közösségi szolgálat teljesítését. Gyakorlat volt az is több intézményben, hogy egy kolléga, a jelentkezéseket koordinálta, egy másik pedig a fogadószervezetekkel tartotta a kapcsolatot.

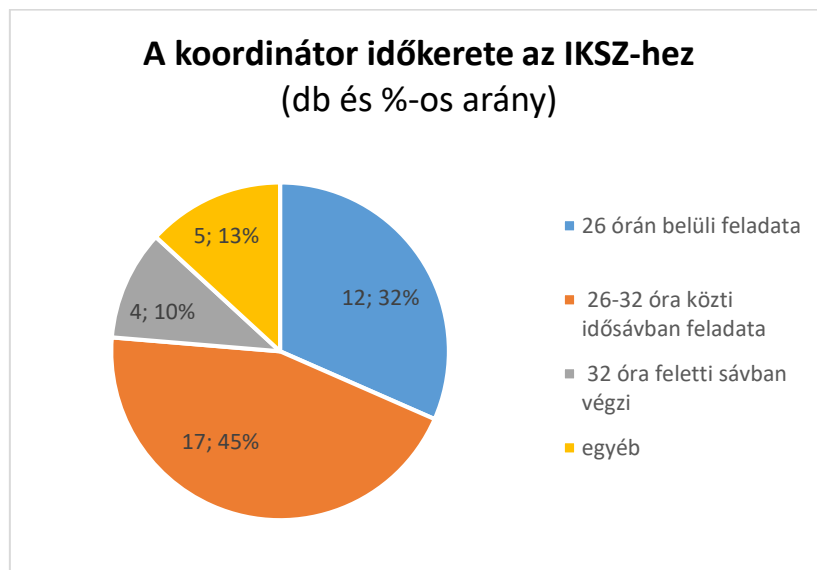
A koordinátor kiválasztására nem fektettek nagy hangsúlyt a kiválasztott 40 iskola jelentős részében. 40%-ban nem volt szempont a szakmai hozzáértés, hanem motivációtól függetlenül „feladatul kapta” az adott pedagógus, viszont hat iskolában a koordinátori feladatokat önként vállalta a kolléga. A szervezőképesség szintén szempont volt azonos mértékben (15%). Ehhez képest a megbízhatóság és a nagy tapasztalat kevesebb esetben (7%) játszott szerepet a kiválasztásnál. A többi intézményben az játszott szerepet a pedagógus kiválasztásában, hogy kevés órája van, vagy adminisztrációban precíz.

A hozzáértés két intézményben volt kiválasztási szempont a koordinátor esetében. A kérdőív arra adott lehetőséget, hogy egy szempontot jelöljön meg a válaszadó, így arra nem volt lehetőség, hogy árnyalja több válasszal a képet. Két intézmény jelezte, hogy az intézményvezető-helyettes feladatai közé került a közösségi szolgálat koordinációja, ami szerencsés megoldás lehet a korábbi tapasztalatok alapján.

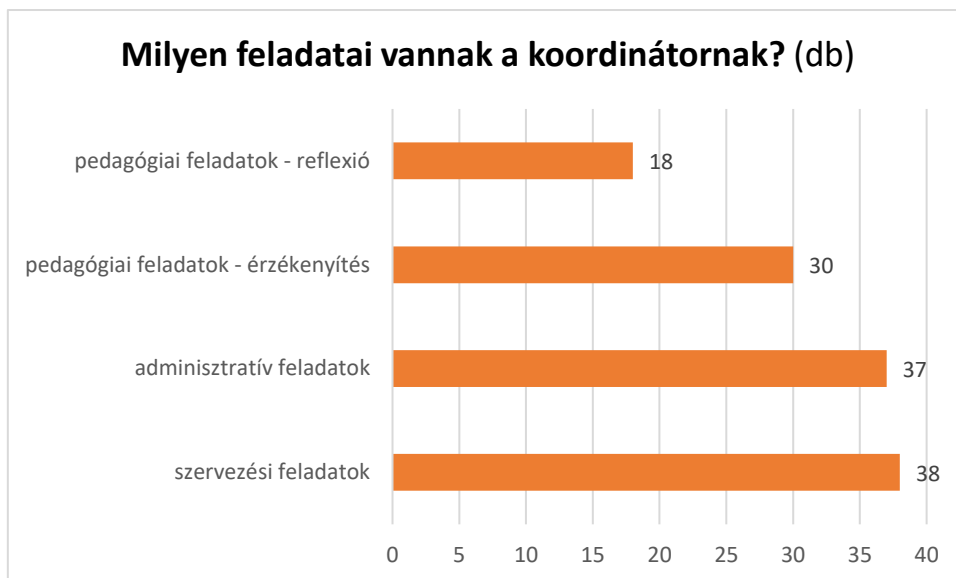

A koordinátorok legnagyobb hányada (45%) a megtartott órák utáni benttartózkodás idejében szervezi a közösségi szolgálat koordinációját. Ehhez képest ideálisabb esettel lehetett számolni

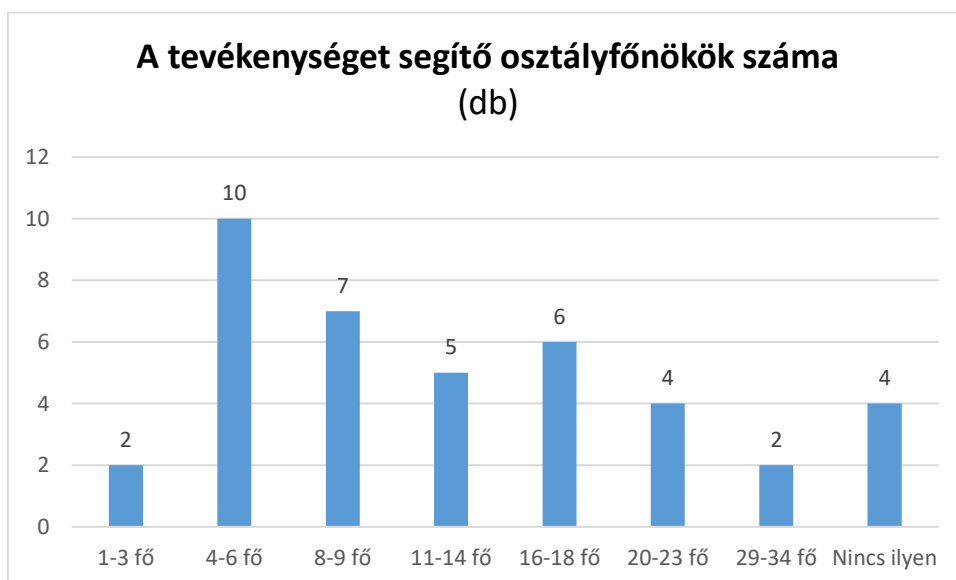
az intézmények 32%-ában, ahol a tanítási időkereten belül tudják szervezni a közösségi szolgálatot. Ez csak az igazgatóhelyettesek esetére vonatkozott. Mindenesetre a 26 és 32 óra közti időszáv sem tekinthető olyan nehéznek, mint az intézmények 10%-a, ahol viszont a 32 óra feletti időszávban kellett a koordinátornak a szervezési teendőit ellátni, ami a teljes motivátlansággal lehet egyenlő. Öt intézmény jelezte, hogy más megoldással éltek. Két intézmény jelezte, hogy nem pedagógus látta el a koordinációs feladatokat. Az egyik esetben a pedagógiai asszisztens feladata volt, míg egy esetben nem pedagógus munkakörben dolgozó feladata volt. Az interjúk során kiderült, hogy iskolatitkárról van szó. Egy intézmény jelezte, hogy náluk heti 1 órában szervezi a koordinátor feladatait. Egy esetben az intézményvezető-helyettes más feladatai mellett igény szerint szervezte a közösségi szolgálatot. Egy intézmény pedig nem válaszolt a kérdésre.

A közösségi szolgálat szervezésének módjáról sok mindent elmond, hogy milyen feladatokat lát el a koordinátor. Az intézmények 95%-a szervezési tevékenységként értelmezi a koordinátori feladatokat. 92,5%-ban adminisztrátorként is tekintettek a koordinátorra. 75%-ban tartozott feladatkörébe a tanulók érzékenyítése, és csak 45%-ban vettek részt a koordinátorok a tevékenységeket követő reflexióban.

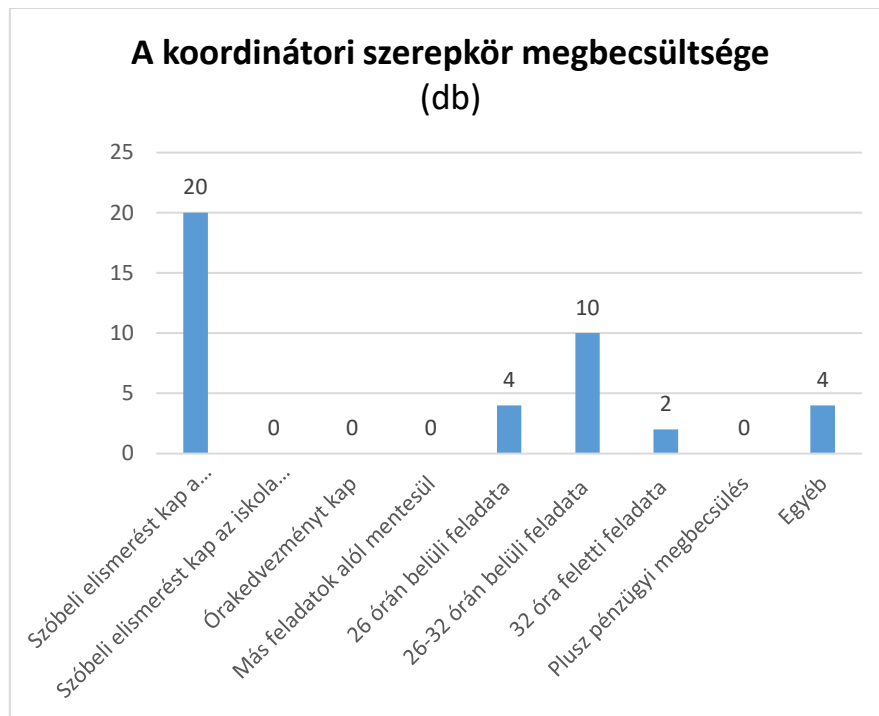

A koordinátori feladatok ellátását nagyban befolyásolta, hogy hány osztályfőnök segítette a szervező munkát. Csak négy intézmény mondta azt, hogy náluk mindent a koordinátor szervez, és nincs feladatmegosztás a közösségi szolgálat terén. A válaszok jól tükrözik a nagy és kis létszámú intézmények közti különbségeket.

A koordinátori tevékenység megbecsültsége attól is függ, hogy milyen jogosítványokkal rendelkezik a koordinátor. Igazgatóhelyettesként ezek a lehetőségek erősebbek, mint pedagógusként. A visszajelzések azt mutatták, hogy leginkább szóbeli elismerés a jutalma a koordinátoroknak (50%). 25%-uk pedig az intézményen belüli jelenlét terhére szervezte a közösségi szolgálatot. Az külön kiemelandó, hogy az itt adott válaszok jelentős eltérést

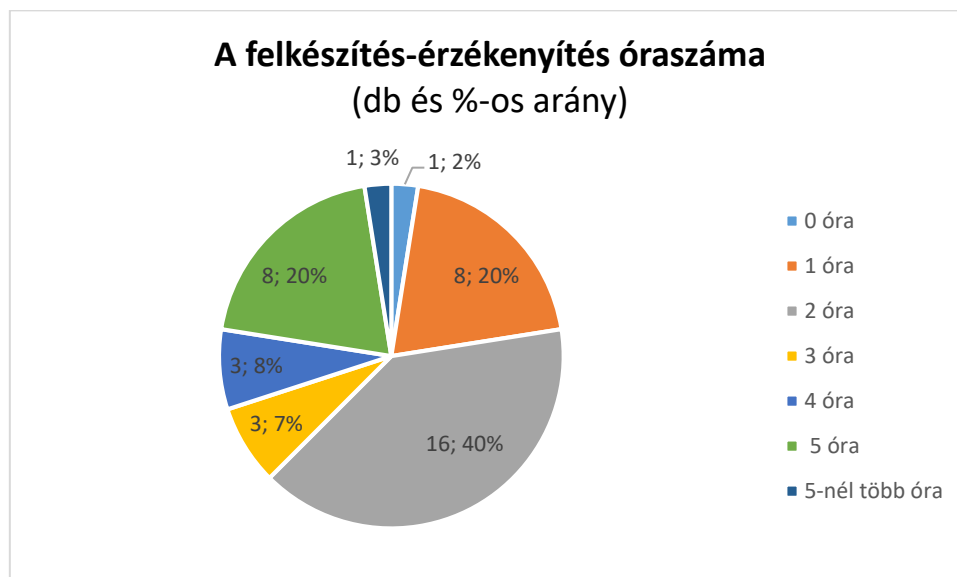
mutatnak a koordinátor órakeretekre vonatkozó válaszokhoz képest. Előző kérdés kapcsán 12 intézmény jelezte, hogy a koordinátor 26 órás órakeretén belül szervezi a közösségi szolgálatot, most ugyanezt 4 intézmény jelölte meg. A 26-32-es időszávot, ott 17 intézmény, itt csak 10 jelezte, míg a 32 óra feletti időkeretet a másik kérdésnél 4, itt csak 2 intézmény jelölte meg.

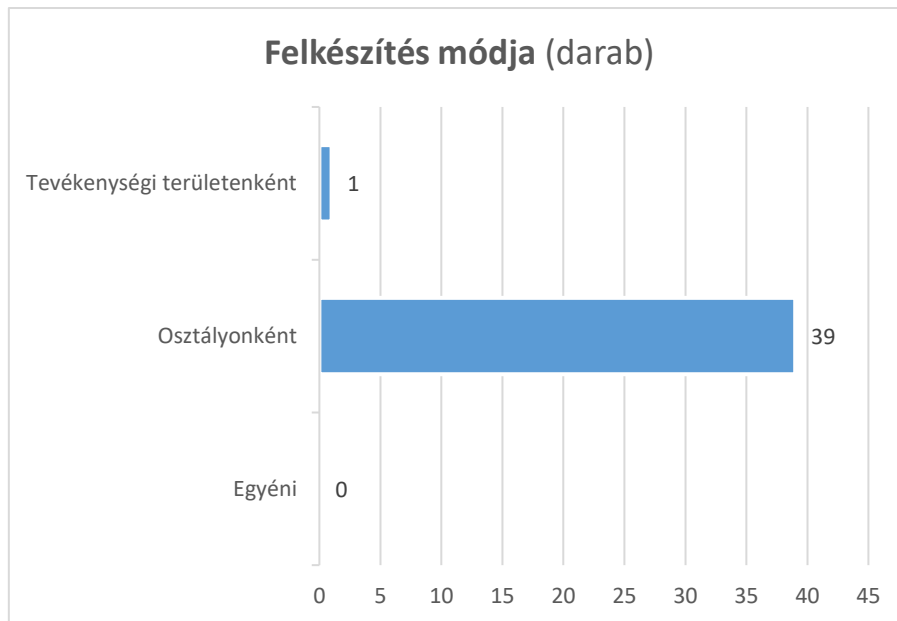
6.5. Felkészítés – érzékenyítés

Az intézmények 40%-a 2 órában szervezte a felkészítést, érzékenyítést. Az intézmények 20-20%-ban vagy 1 órában vagy 5 órában került megszervezésre. 3-3 intézmény 3 vagy 4 órányi időkeretet biztosított a felkészítésre és érzékenyítésre. A jogi szabályozásnak mind az ötféle lehetőség megfelel, hiszen, ha az intézmények nem használják fel az 5 órás időkeretet növekszik a tevékenységekre fordítható órák száma. Egy intézmény nem szervezett felkészítést, ami pedagógiai szempontból nem szerencsés, de még ez is a rendeletnek megfelelő, mivel ez azt jelenti, hogy mind az 5 órát a tanulók tevékenységére fordítja. Egy intézmény azt nyilatkozta, hogy 5 óránál többet fordít a felkészítésre, konkrétan 6 órát, ez ellentmond a szabályozás szövegének: „A közösségi szolgálatot az adott tanuló esetében koordináló pedagógus az ötven órán belül - szükség szerint a mentorral közösen - legfeljebb öt órás felkészítő, majd legfeljebb öt órás záró foglalkozást tart.” A 6 óra felkészítést, 6 óra zárást és 60 óra tevékenységet a Waldorf kerettanterv tartalmazza, amely a 11. évfolyam számára kötelezően előírja a szociális gyakorlat végzését két hét alatt napi 6 órában, aminek az előkészítésére és az élmények

feldolgozására is komoly figyelmet fordítottak az intézményben. A felkészítés előkészítésére vonatkozott az egyik beszámoló következő kitétele: „A felkészítést megelőzően diákkérdőív kitöltésére kerül sor; IKSZ-re vonatkozó előzetes tudás felmérése érdekében.” Volt olyan interjú, amelyikből kiderült, hogy a felkészítést a koordinátor tartotta a korábbi írásos beszámolók alapján, illetve végzős tanulókat is behívtak, hogy számoljanak be tapasztalataikról. Volt olyan iskola, ahol a felkészítésbe fogadószervezetet is bevontak, illetve volt, ahol arra hivatkozva nem volt érzékenyítés, idézzük: „jól bevált és kimunkált, egységes „recept” híján, mely más hasznosabb, kézzel foghatóbb tevékenységektől venné el az időt.” Ez a megjegyzés figyelmen kívül hagyta a közösségi szolgálat végzésére készült, online ingyenesen elérhető számos módszertani útmutatót, tanári kézikönyvet.

A kérdés kapcsán, ami a felkészítés összetételére vonatkozott egyértelművé vált, hogy igen eltérő módon szervezték a feladatot az intézmények. Az sem egyértelmű, hogy több időt szántak az érzékenyítésre, mint a keretszabályok elmondására, mert volt, ahol nagyobb az óraszám a felkészítésnek az érzékenyítésnél. Vélelmezhetően arra utaltak a válaszadók, hogy a felkészítésre, illetve reflexióra ennyi időt szántak, nem pedig önállóan csak a felkészítésre. Természetesen teljesen hasonlóan nem lehetséges minden intézményben a feladatot szervezni, mert a tevékenységi lehetőségek, a tanulói létszámok intézményspecifikusak. Ezzel szemben viszont a felkészítés standardizálódott a korábbi évekhez képest. Egyetlen intézmény jelezte, hogy tevékenységi területenként szervezi meg a felkészítést, minden más intézmény (97,5%) osztályonként teszi ezt.

6.6. Feldolgozás, reflexió

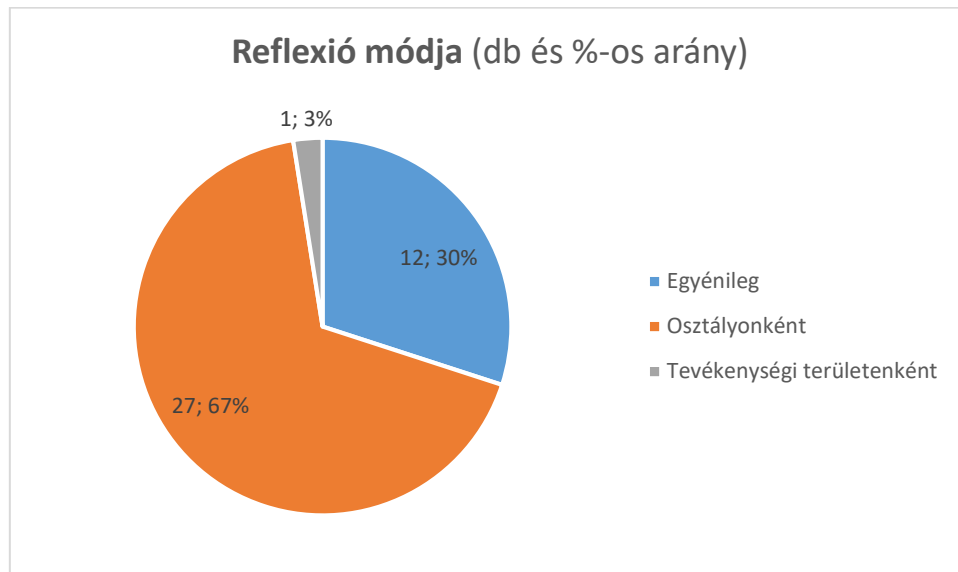
A reflexió terén sokkal nagyobb különbségek mutatkoztak a szervezett keretek között. Magasan vezet az osztály keretben szervezett reflexió (67%), viszont megnőtt az egyéni feldolgozás aránya (30%).

A beszámolókból kiderült, hogy van, ahol kérdőívet töltenek ki a tanulók a közösségi szolgálat végén, van, ahol fényképes beszámolót kell írniuk. Volt intézmény, ahol „minden tanuló ír egy kb. egy oldalas beszámolót a közösségi szolgálat céljairól, a szerzett tapasztalatokról és élményekről, illetve értékeli a feladat teljesítését, hasznosságát, majd élményeiket mesélik el társaiknak, illetve összehasonlítják az egyes fogadóintézményeknél végzett feladatokat.” Több iskolában a pandémia miatt a reflexiót online térben, ppt-k előadásával szervezték meg.

A Waldorf intézményben szervezett gyakorlat végén a tanulók rajzzal, fényképekkel illusztrált naplót adtak le, illetve a fogadóhely mentora jellemzést írt minden tanulóval a tevékenységhez való hozzáállását, viselkedését, kapcsolattartását értékelve. A projektzárás a felkészítéshez hasonlóan 3x2 órában történt, ami magában foglalja a tanulók eszmecseréjét, az élménybeszámolókat és a szülői estet.

Sok intézmény a tevékenységet tartotta hangsúlyosnak, ezért nem szervezett élményfeldolgozást, hanem a tanulókra bízta, hogy az közösségi szolgálati naplóba írjanak néhány sort, esetleg fotót is mellékelni kellett. Egy intézmény gondolkodott másként: tevékenységenként szervezve felkészítést és reflexiót egyaránt. Mindezek alapján továbbra is elmondható, hogy az intézmények számára jelenleg is a tevékenység megszervezése áll a

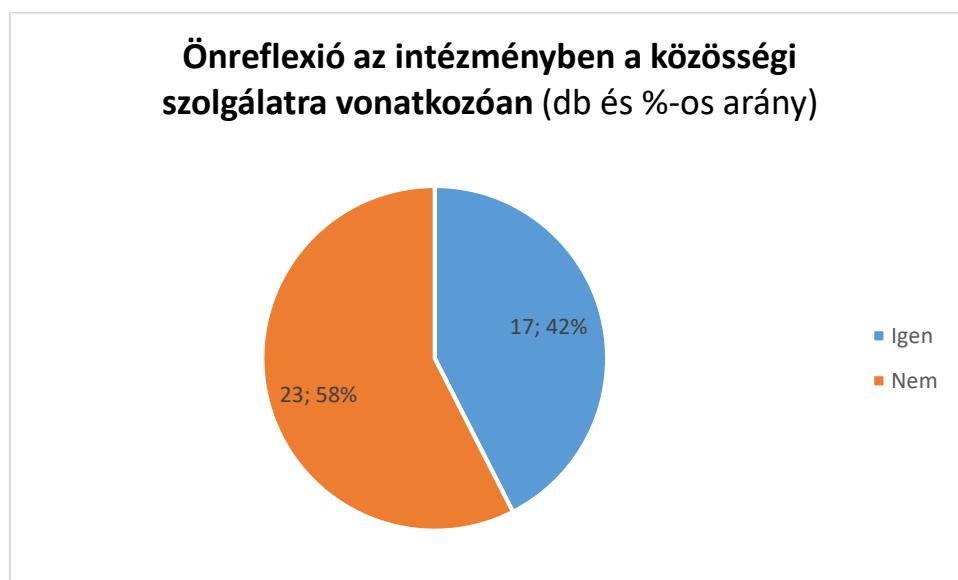
fókuszban, és csak ezt követi a felkészítés, illetve a legkevésbé hangsúlyos az élmények feldolgozása.

Arra a kérdésre, hogy „Zárást a programnak szervez-e az iskola?” 8 igen válasz érkezett a 40 intézményből. Volt olyan intézmény, ahol osztályonként kellett beszámolót írni szóban és írásban, ami segíthet a problémák kezelésében, az önreflexióban, de nem lezárása pedagógiailag a közösségi szolgálat programnak. Volt, ahol történt zárás, de az intézményvezető részéről azzal, hogy átadta elismerő szavak keretében az 50 óra teljesítéséről szóló igazolásokat. Ez mindenképpen megerősítő lehet, illetve jelzi azt, hogy a vezetés ebben az intézményben valóban fontosnak tartja a közösségi szolgálatot. Hiányzó elem volt viszont a tanulók beszámoló diáktársaik számára. Két intézményben osztály keretben történt a zárás. Volt, ahol csak 12. osztályban került sor rá. Egy intézmény pedig a reflexióval mosta össze a zárás fogalmát válaszában: „Fogalmazásban összefoglalni a tapasztalatokat.”

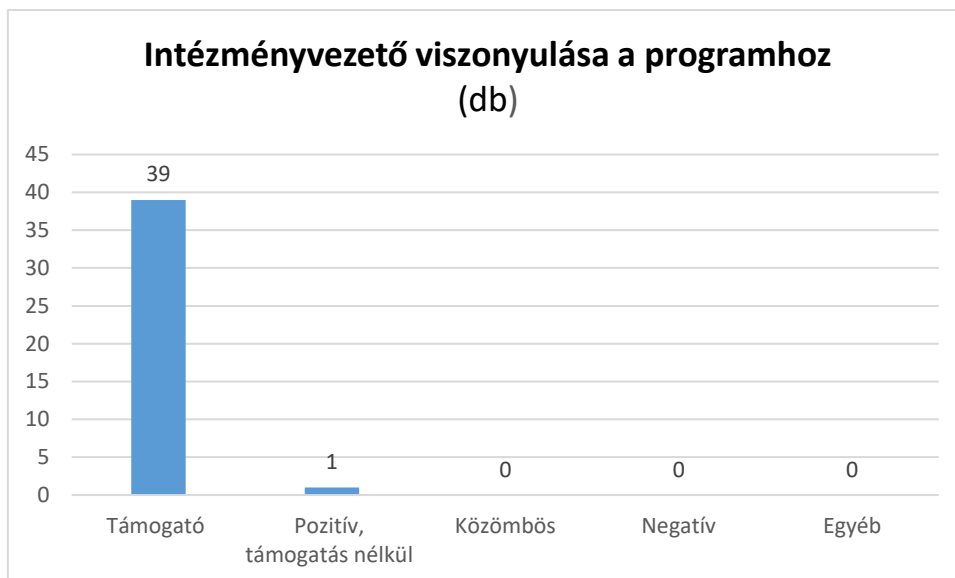
Pedagógiai szempontból a legnagyobb probléma abból adódott, hogy a közösségi szolgálat folyamatára nem reflektáltak minden intézményben (58%). Így nem is volt lehetőség az esetleges korrekcióra. A pedagógiai minőség záloga az önreflexió, amit fontos lenne beemelni a minennapi munkába. Az viszont pozitív fejleményként értékelhető, hogy az intézmények 42%-ának szándékában állt fejlődés az önreflexión keresztül is. Az önreflexió módját is jelezte a válaszadók egy része. Ugyanakkor volt néhány válasz, ami egyértelműen jelezte, hogy nem világos a válaszadó számára, hogy mire vonatkozott a kérdés. Néhány ezek közül a válaszok közül: „Írásbeli beszámoló tanulónként”; „köszönőlevél formájában” „Az osztályfőnöki órán, szülői esten megbeszélték, hogy mik a tapasztalatok a közösségi szolgálatról.” A válaszokból

kitűnik, hogy összekeverték néhányan a reflexiót az önreflexióval. Célszerű lesz a kérdőív kérdését pontosítani, illetve kiegészíteni, hogy a kérdés mindenki számára egyértelmű legyen. A válaszok többsége viszont az önreflexió formájára utalt, ami a félévi és tanév végi intézményvezetői beszámoló vagy a tantestületi, osztályfőnöki értekezlet. Volt öt válaszadó, aki az önreflexió eredményeiről is beszámolt. Egy esetben a pedagógiai programot az önreflexió alapján módosították. Másik két esetben a fogadóintézményi listát bővítették, illetve elérhetővé tették az intézmény honlapján a tanulók számára. A negyedik intézményben pedig a jelentkezési lap formátumát módosították az észrevételek alapján. Végül egy intézmény javított a kommunikáción, mert korábban a tevékenységek kapcsán nem kaptak a tanulók visszajelzést hatékonyságukról, míg a visszajelzés lehetőséget adott arra, hogy teljesítményük jobban megfeleljen az elvárásoknak, illetve a jól végzett munkáról is megerősítést kaptak ettől kezdve.

6.7. Intézményvezetői viszonyulás

A program hatékonysága sok esetben az intézményvezető hozzáállásán is múlik. A monitori vizsgálat során adott válaszok egységesen támogató attitűdöt mutattak. A kitöltők közül a többség maga intézményvezető volt, ez mutatja, hogy a monitorozást az intézmények komolyan veszik.

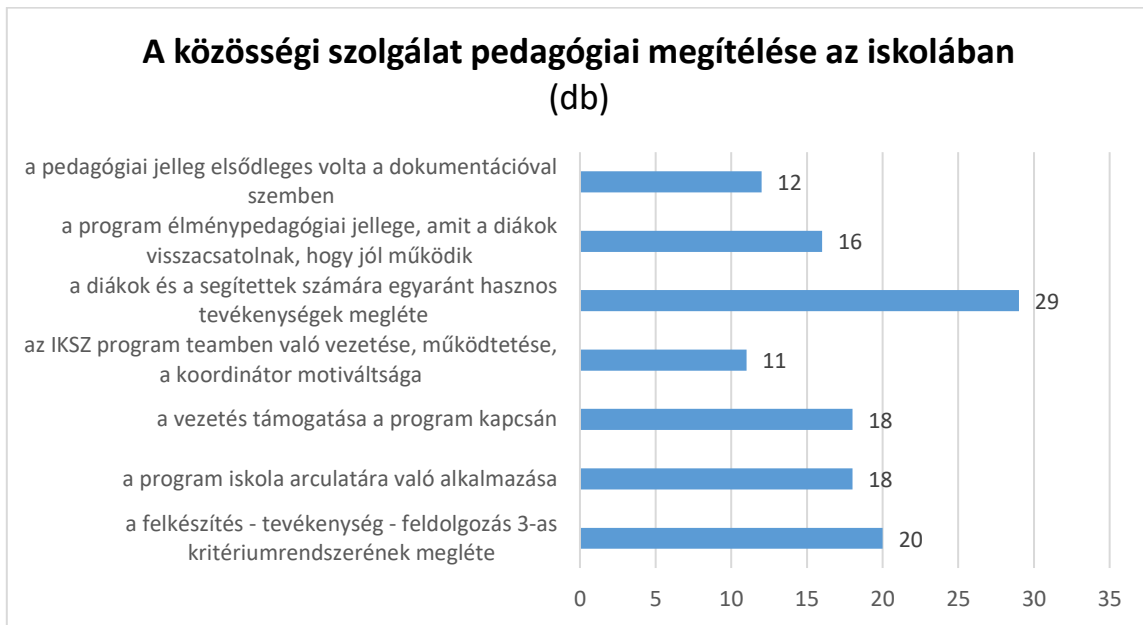

6.8. Jó gyakorlatok és programok megítélése

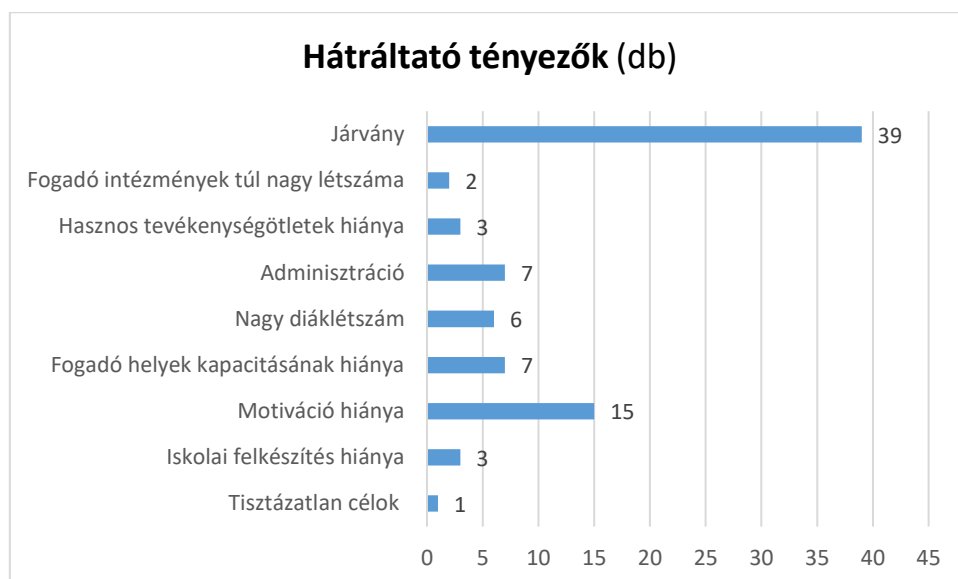
Kilenc intézmény jelezte, hogy rendelkezik jó gyakorlattal a közösségi szolgálat szervezése terén. Volt, amelyiknél a szervezés volt fókuszban: „Közösségi szolgálat megvalósítása online módon az iskolában.” Volt, ahol egy programot neveztek meg, amelyik a közösségi szolgálat keretei között jól működik: Nyári tábor, Kapcsolda, jótékonyági vásár, adománygyűjtés, „Nagyinet”, Jász Világtalálkozó. Egy jó gyakorlat megnevezés pedig az intézmény egyházi jellegére utalt: „A krisztusi szeretet megélése a közösségi szolgálatban rejlő szeretetszolgálati tevékenységek során.” Egyetlen intézmény érezte úgy, hogy maga a megvalósult program működik jól. A jó gyakorlatok többségéről kiderült, hogy valójában néhány jó ötleten túl nem értelmezhető jó gyakorlatként, tehát még számos ponton fejlesztésre szorul.

A program pedagógiai tengelyét a felkészítés-tevékenység- feldolgozás hármasságe adja. Ez az intézmények bevallása szerint csak 50%-uknál volt meg. Ahogy erről korábban már szó volt, sok esetben a reflexió hiányzott, néhány intézményben a felkészítéssel együtt. A tevékenység az, ami leginkább megvalósult. Pozitív jelként értékelhető, hogy az intézmények 72,5%-a szerint a tanulók olyan tevékenységekben vettek részt, amelyek nekik és a segítetteknek egyaránt hasznosak. Elgondolkodtató, hogy csak 30%-uk ítélte meg úgy, hogy a program pedagógiai jellege megelőzi az intézményi gyakorlatukban a dokumentációt. Ez azt jelzi, hogy nagyon sok helyen még megelőzi az oktatási intézmény azzal, hogy a közösségi szolgálatot dokumentálja. Csak a 40%-a az intézményeknek gondolta azt, hogy élménypedagógiai jellege van a programnak. A korábbi kérdés kapcsán, amikor az intézményvezetés támogató voltára rákérdezett a kérdőív egy intézmény kivételével mindegyik

jelezte a vezetés támogató voltát. Ugyanerre a kérdésre egy más kontextusban már csak 45%-a válaszolt igennel. A legkevesebb szavazatot a csapatban való tevékenység kapott (27,5%).

6.9. A közösségi szolgálat megvalósítását hátráltató tényezők

A monitori vizsgálat során a közösségi szolgálat megszervezését hátráltató tényezőként az intézmények elsöprő többséggel (97,5%) a járványhelyzetet jelölték meg. Ez nem szorul részletes magyarázatra, hiszen a közösségi szolgálat a különböző szereplők közötti kapcsolatokra épít, amelyek a járvány idején nem vagy csak részben tudtak megvalósulni. Az

intézmények 37,5%-a a motiváció hiányát jelölte meg, ami azt mutatja, hogy a felkészítés és reflexió szakmai támogatása elengedhetetlen, mert még kilenc évvel a program bevezetése után is problémát jelenthet a motivátlanság.

A tanulók motivációja a felkészítés függvénye, ha ilyen nincs vagy nem megfelelő, akkor a tanulók motivátlannak lesznek, és természetesen ez nemcsak a tevékenységükre, hanem a közösségi szolgálathoz való viszonyukra is kihat. Az adminisztrációs „teher” és a fogadókör kapacitásának hiánya azonos mértékben kapott szerepet a válaszokban (17,5-17,5%). Az adminisztráció terhes volta gyakori visszatérő elem a nehézségek között. Ennek két oka lehet. Az egyik ok a valós adminisztráció, ami a tevékenység érettségi vizsgára bocsátási feltétel jellegéből adódik. A másik ok viszont az előírtakon felüli túladminisztrálás is lehet. Az intézmények nagy része így érzi bebiztosítva magát, illetve a tanulói biztonságát szolgálja például a nem kötelező területeken való együttműködési megállapodások megkötése. A fogadószerkezetek kapacitásainak hiánya érdekes kérdés, mert csak az első években volt olyan jelzés, hogy leginkább a nagyvárosokban nem talált minden érintett oktatási intézmény megfelelő számú fogadószerkezetet. Viszont évek óta már ez nem merült fel. A kis településeken biztos, hogy nem tudnak akárhány diákot egyszerre fogadni. Az is okozhat problémát, hogy vannak népszerű helyek, ahova sok tanuló menne, míg vannak népszerűtlen helyek, ahol kevés a jelentkező. Hat intézmény jelezte, hogy a nagy diáklétszám okoz gondot a szervezés során. Csak 3 iskola jelölte meg, hogy az iskolai felkészítés hiányosságai, illetve a hasznos tevékenységötletek hiánya okoztak számukra problémát. Ez utóbbi két szempont valójában csak az intézményen múlik, hogy megoldódjon. Hiszen az intézményi felkészítés hiányát szakmailag színvonalas érzékenyítéssel csak ők tudják orvosolni, ahogy a hasznos tevékenységi ötleteket is csak a lehetőségek ismeretében helyben lehet javasolni. Két intézmény jelezte, hogy a fogadóintézmények túl nagy létszáma gondot okoz. Ez olyan kérdéskör, amit minőségbiztosítási rendszer kialakításával csak helyben tudnak megváltoztatni.

6.10. A közösségi szolgálat és tevékenységei járvány idején

A 2020-as monitori vizsgálat alkalmával a járvány hatása még kevésbé volt érezhető a közösségi szolgálatra vonatkozóan, mivel az intézmények nagy többsége 11. évfolyam végére már lebonyolította a programot. Így a járvány miatti online oktatásból és a lehetséges fogadószerkezetek bezárkózásából adódó problémák nem befolyásolták érdemben a teljesítést. 2021-ben már a visszajelzések között a legnagyobb számban az szerepelt, hogy a végzős tanulók számára nehézséget okozott az 50 óra teljesítése a lehetőségek csökkenése miatt. A járványhullámok idején még az iskolák sem tudtak tevékenységeket biztosítani tanulóiknak.

Azt minden intézmény jelezte, hogy a teljesített órák száma ugrásszerűen lecsökkent a járványhelyzet hullámai idején. Volt, intézmény, amelyik konkrétan megadta a csökkenés mértékét: „A 11.évfolyamon 20%, a 10.évfolyamon 40% visszaesés volt tapasztalható.” Volt intézmény, ahol a tanulók mindig 12. osztály előtt teljesítették az 50 órát, idén viszont 3 tanulónak nem sikerült az alsóbb évfolyamokon való teljesítés. Figyelmeztető levelet is kellett írni a tanulók szüleinek. Volt intézmény, amelyik azt jelezte, hogy azért nem szervezte meg a közösségi szolgálatot a járvány idején, mert remélte, hogy eltörlik a veszélyhelyzetre tekintettel ezt a kötelezettséget.

Ugyanakkor többen jelezték, hogy segítséget jelentett az online lehetőségek bevonása a programokba: „...a törvény által biztosított járványhelyzeti lehetőségek révén sikerült a szükséges óraszámot teljesíteni.” Az intézmények egy része átütemezte a programot olyan módon, hogy csak a végzősök teljesítésére fókuszált, nekik minden segítséget megadva: „Az alsóbb éveseknek javasoltuk, hogy csak a járványügyi helyzet javulása után teljesítsék ezeket az órákat. A végzősöknek minden segítséget megadunk, hogy az érettségihez szükséges órákat tudják teljesíteni. Iskolánkban végeznek könyvtárrendezést, intézményen kívül pedig a Humánszolgáltató Központban segítenek a beérkező élelmiszerek pakolásában.”

Minden intézmény egyetértett abban, hogy a teljesítésben komoly visszaesés mutatkozott a járvány időszakában. Volt visszajelzés arról is, hogy szigorú védelmi intézkedések ellenére volt, aki folytatta az 50 óra teljesítését, de volt intézmény, ahol azt jelezték, hogy a szülők nem engedték gyermeküket tevékenykedni ebben az időszakban.

Arról megoszlanak a vélemények, hogy a továbbiakban hogyan lehet teljesíthető az 50 óra, ha a járványhelyzet fennmarad: „A lehetőségek száma ugyan csökkent, azonban úgy látjuk, hogy a 'kiesett' egy év ellenére is teljesíthető.” „Amennyiben a járványhelyzet és az azzal kapcsolatos korlátozások továbbra is fennállnak, kérdéses, hogy minden tanuló tudja-e teljesíteni az 50 órát.”

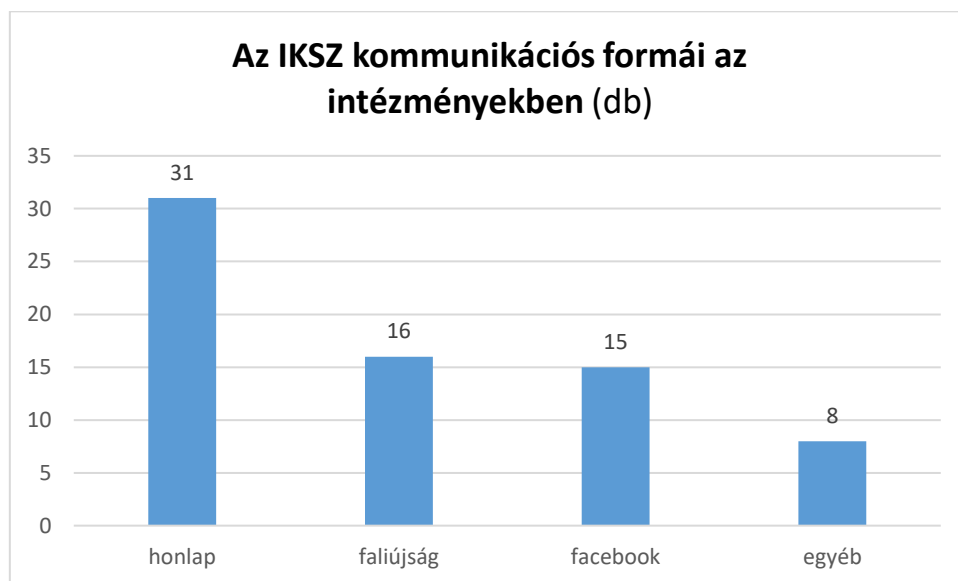
Voltak online végezhető tevékenységek, amelyek kifejezetten a járványhelyzetben adtak feladatot a közösségi szolgálatot teljesítő tanulóknak. Például múzeum hirdetett online beadható múzeumpedagógiai feladatokat, idős emberek informatika-oktatása valósult meg online, online korrepetálásban vettek részt diákok a Családsegítő Szolgálat szervezésében, a felvételre érkező gyerekek koordinálása, és online végezhető iskolai feladatot is kaptak: a honlapra anyag készítése, online vetélkedő szervezése, oklevéltervezés, karácsonyi műsor készítése, általános iskolai tanulók online korrepetálása, a könyvtárak honlapjára könyvajánlót írhattak a diákok. Néhány tanuló a járványhelyzet alatt vállalta idős emberek segítségét pl.

bevásárlás, gyógyszerek kiváltása. A tanulók bábfilmeket szinkronizáltak a Vojtina bábszínház közreműködésével

7. A közösségi szolgálat kommunikációjának, lebonyolításának és teljesítésének dokumentumai az intézményekben

7.1. A közösségi szolgálat kommunikációja az intézményben és a partnerekkel

Az Iskolai Közösségi Szolgálat szervezése elengedhetetlenül tartalmaz kommunikációs elemeket, hiszen számos partner (tanuló, iskola, szülő, fogadószervezet, pedagógus) együttműködésére épül. A közösségi szolgálat, ezért a különböző partnerekkel kötött megállapodások rendszereként is értelmezhető. Az idén monitorozott intézmények jelentős része (77,5%) a különböző felekkel történő kommunikációjának elsődleges eszközeként a honlapot használta. Ide kerültek fel a megállapodáshoz szükséges sablonon kívül, a különböző dokumentumminták, a szabályozás keretei, fogadószervezetek listája. Ez lehetőséget ad a gyors változtatásokra, módosításra.

A faliújság egy korszerűtlenebb és statikusabb felület, mégis a szervezési feladatokhoz kiválóan használható járványon kívüli időszakokban, a monitori vizsgálatban résztvevő intézmények 40%-a használta az közösségi szolgálat megszervezéséhez. Ezt követte (37,5%) a Facebook közösségi oldal felhasználása az információk terjesztéséhez, amely a különböző tevékenységek megszervezésének nagyon hatékony módszerének bizonyult. Itt gyorsan lehetett információkat

cserélni, ami gyorsította és hatékonytá tette a különböző felek kommunikációját a XXI. századi okostelefonok világában. Nyolc intézmény (20%) használt másfajta kommunikációs eszközöket. Idesorolható a Messenger program, G-suite kommunikációs rendszer Google Classroomja, e-mail, E-Kréta rendszer, telefon, közvetlen kommunikáció tanuló és osztályfőnök között osztályfőnöki órán és azon kívül. A Classroom szolgált egy intézményben az aktuális tevékenységi lehetőségek megjelenítésére. Az E-Kréta rendszer a teljesítés követésére, igazolására volt alkalmas.

7.2. Az intézményen belüli dokumentumok

A közösségi szolgálat legstandardizáltabb része a dokumentáció. Az intézmények nagy többsége használt minden ajánlott dokumentumot. A dokumentumoknál csak néhány intézmény esetén volt eltérés. Bizonyítványba egy kivételtől eltekintve minden intézmény beírta a teljesítéseket. Az egy kivétel felmenő rendszerben most vált gimnáziummá, ezért a meglévő két évfolyam esetében nem jutott el a bizonyítványig még a folyamat.

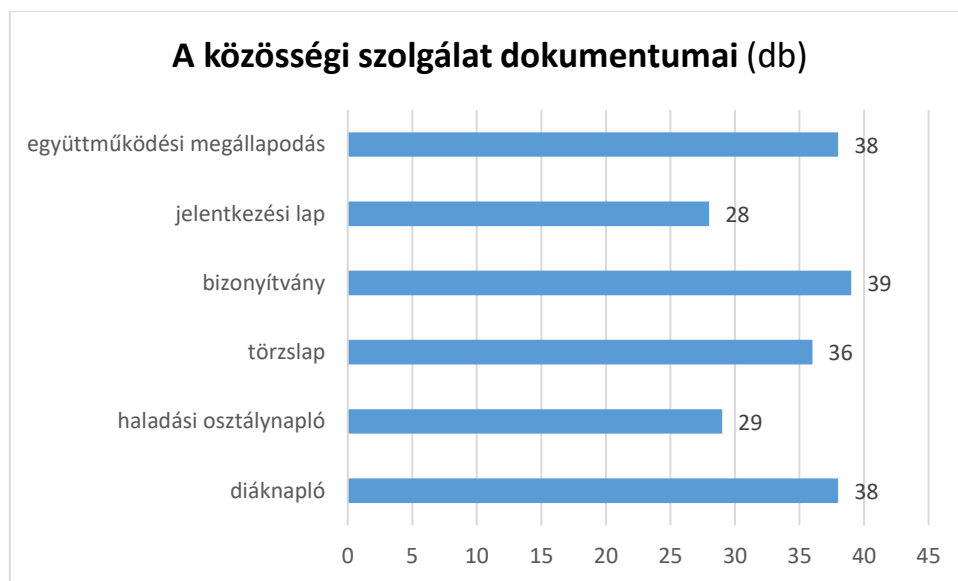
Együttműködési megállapodást az intézmények mindegyike használt a Vas megyei intézmények kivételével, ahol egy iroda látta el ezt a feladatot megyei szinten. Így az intézmények közvetlenül nem kötöttek együttműködési megállapodásokat a fogadószervezetekkel, ezt az ernyőszervezet végezte el helyettük. Ugyanígy ezek az intézmények diáknaplót sem használtak, hanem a fogadószervezet jelezte a teljesítéseket az iroda felé. A törzslapok használata már nagyobb hiányosságot mutat. Négy intézmény nem hozta még összhangba a bizonyítványokkal a törzslapokat. A jelentkezési lapok kis száma pedig arra vezethető vissza, hogy ahol használtak diáknaplót ott sok esetben a diáknapló tartalmazta a jelentkezési lapot is.

Volt olyan gyakorlat is, hogy az intézmény őrizte a diáknaplót, hogy el ne vesszen, és csak akkor adták oda a tanulónak, ha közösségi szolgálatra ment. Egy intézmény jelezte, hogy a nagy tárigény miatt nem használnak jelentkezési lapot. Ezt a válaszadót tájékoztatni kellett arról a jogszabályi kötelezettségről, ami a jelentkezési lapra vonatkozik.

Idézet az egyik válaszadótól: „A közösségi szolgálatra jelentkezést és szülői hozzájárulást a közösségi szolgálati naplóban teszi meg a szülő. A napló kezdőlapján a szülő aláírással erősíti meg, hogy támogatja az iskola koordinálta gyermeke által végzett tevékenységeket. Ezzel csökkentettünk az adminisztrációs terheken.” Nagyon jól példázza ez a válasz, hogy van lehetőség a jogszabályok betartása mellett csökkenteni az adminisztrációt például ilyen

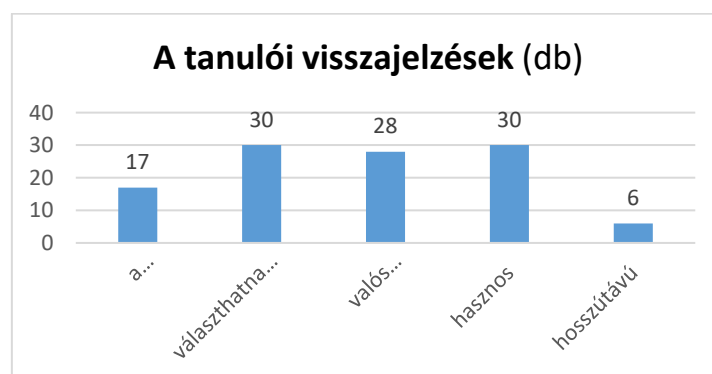
praktikus módon. A haladási napló kis száma abból fakadt, hogy mivel már kötelezően E-napló van, a válaszadók úgy döntöttek, hogy nemleges választ kell adniuk.

A 40 intézményből 37-ben a pedagógiai programban szerepel a közösségi szolgálat. Van olyan, amelyik 50%-ban szabályozta az intézményen belüli közösségi szolgálat teljesítést. 12 intézmény az iratkezelési szabályzatában nem tüntette még fel a közösségi szolgálatra vonatkozó kötelezően 5 évig őrizendő dokumentumokat. Egy intézmény egyértelműsítette, hogy excel táblázatban vezetik a teljesítéseket. Remélhetően a monitori vizsgálat segítette az intézményekben tudatosítani a feladataikat ezen a téren.

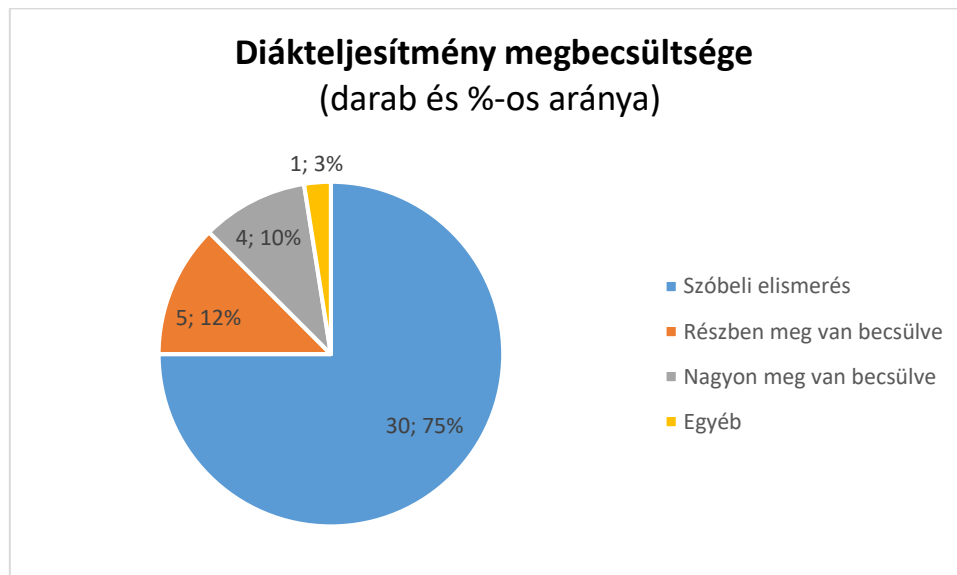
7.3. A tanulók véleménye

A vizsgálat során a tanulói visszajelzésekről két forrásból kaptunk képet. Az egyik az online kérdőív, ahol a tanulók általános véleményéről kérdeztük az intézményvezetést, illetve a kitöltő felnőtteket a közösségi szolgálatra vonatkozóan.

Az intézmények 75 %-ában úgy látták a kitöltő felnőttek, hogy a tanulók véleménye szerint választhatnak a feladatok közül. Az intézmények 25%-ában nem ez a jellemző tanulói vélekedés. Szintén 75% jelezte, hogy a tanulók hasznosnak tartják a programot. A „valós szituációban próbálhatják ki magukat”- választ (70%) jelölte.

A „tapasztalatok örömteliek” választ már sokkal kisebb százalékban választották (42,5%) a kitöltő felnőttek. A kitöltő pedagógusok szerint a tanulók hosszútávúnak csak 15%-ban látják a közösségi szolgálati tevékenységeket. Egyéb észrevétel csak egy érkezett: „megerősít, eltántorít, ismeretet ad.” A beszámolóban szerepelt észrevételként továbbá: „A diákok elsődlegesen a tapasztalatszerzés és a kommunikációs készségük fejlődését (kapcsolatteremtés, önmenedzselés) emelték ki az iskolai közösségi szolgálat hatásaként.”

A diákteljesítmény megbecsültsége nem a tanulói attitűdhöz lehet adalék, hanem az intézmény tanulókkal való viszonyáról ad képet. A nincs megbecsülve választ nem jelölte meg egyetlen válaszadó sem, viszont az egyéb lehetőségek között szerepelt egy válasz, ami megfelel a nincs megbecsülve kritériumainak: „Mivel kötelező feladat - ha akar érettségizni - ezért nem releváns a dicséret.” Ez a fajta megközelítés nélkülözi a pedagógiai attitűdöt. Nem értette meg jó eséllyel a válaszadó sem a közösségi szolgálat programot, de valójában a tanulói motiválás eszközeként használható dicséret fogalmát sem.

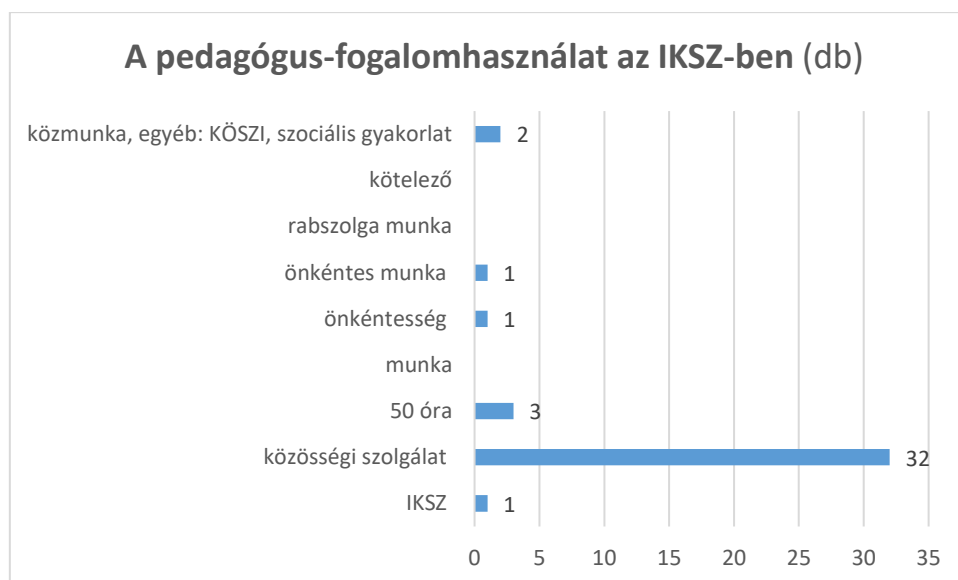
A válaszadók 75%-a szóbeli dicséretet használt a közösségi szolgálat értékelési gyakorlatában. A „részben” és a „nagyon meg van becsülve” válaszok hátterét csak az interjúkban szereplő adatok alapján értelmezhetjük. Volt olyan intézmény, ahol az egyik elhunyt pedagógusról díjat

neveztek el, amit minden évben az a tanuló kap, aki a közösségi munkákban a leginkább kiemelkedően teljesített. Ennek egyik eleme a közösségi szolgálat terén nyújtott teljesítmény. Talán ennél informatívabbak az interjúk során megjelent tanulói vélemények. Az interjúkn résztvevő tanulói csoportokat az iskola jelölte ki, figyelembe véve azt a kérést, hogy lehetőleg különböző évfolyamok, különböző motivációkkal rendelkező fiú és lány tanulói alkossák az interjúban résztvevő 6-8 fős diákcsoportot.

Az interjúztatást nehezítette, hogy online oktatásban nem egy helyszínen voltak a tanulók, hanem mindenki otthonról jelentkezett be önállóan, egy időben, egy platformon. A legtöbb tanulói interjúban elhangzott, hogy a tanulók önállóan választják ki a fogadószervezeteket. A tanulók jelentős része tapasztalatszerzési lehetőségként értelmezte a közösségi szolgálatot. Elmondásuk szerint kifejezetten hasznos volt számukra az ilyen irányú tevékenység; „reális ember- és tágabb humánkörnyezet ismeretre tettek szert”. Kifejezetten negatív visszajelzést nem adtak. A legerősebb kritika arra vonatkozott, hogy elég lenne kevesebb óraszám is

7.4. Fogalomhasználat

Áttételesen, de mégis érdekes indikátor a pedagógusok és diákok fogalomhasználata a közösségi szolgálathoz kapcsolódóan. Fontos lehet, hogy milyen fogalmat használ a pedagógus a szervezés során, mert a tanuló számára mintát ad ezzel a hozzáállásáról. A tanulók fogalomhasználata jobban jellemzi az intézményi szóhasználatot.

Ha a programnak önálló neve van (pl. KÖSZI) mindenképpen arra utal, hogy pedagógiai eszközként igyekeznek a közösségi szolgálatot használni.

Az IKSZ, közösségi szolgálat, 50 óra egyenrangú elnevezések, és nem tartalmazzak egyértelműen érzelmi viszonyulást. A válaszadók 90%-a ezeket jelölte meg. Két intézményi válasz pozitív viszonyt kifejező önkéntesség, önkéntes munka fogalmát nevezte meg. Ezek a fogalmak különböznek a közösségi szolgálattól és jelzi a válaszadók ismerethiányát pozitív jellegük ellenére. A két egyéb válasz között szerepelt Waldorf program megnevezése (szociális gyakorlat), illetve egy intézmény egyéni elnevezése, ami kedvesen utal a szolgálat jellegre. Amikor a tanulók fogalomhasználatáról nyilatkoztak, akkor a kép változott. Csökkent némileg a semleges megnevezések száma 77,5%-ra. Megmaradt a két egyéb és 17,5%-ra ugrott nulláról a közmunka kifejezés. A „közmunka” fogalmilag nem azonos a közösségi szolgálattal, de mindenképpen a kötelező jelleget erősíti, ami ebben az összefüggésben pejoratív.

Az interjúk során a tanulók őszintén válaszoltak a feltett kérdésre, jelezve, hogy közösségi szolgálat, 50 óra, IKSZ, „X”, KÖSZI, a leggyakoribb elnevezés, de a „közmunka”, „ingyenmunka” kifejezést is használják egymás között. Van, ahol nincs külön neve, de „megyek óráért” fordulatot használják a közösségi szolgálat teljesítésére.

A monitori vizsgálatban résztvevő tanulók jelentős része ilyen és hasonló mondatokat mondott: „Fontos feladatokat kaptam, hasznosnak éreztem magam az iskolai közösségi szolgálat alatt.”

8. A 2021. évi jó gyakorlat

A Nemzeti Pedagógus Kar a monitori látogatások tapasztalatai alapján a debreceni **Tóth Árpád Gimnáziumot** (OM 031199, 4024 Debrecen, Szombathi István utca 12.) díjazza kiemelkedő közösségi szolgálati programja elismeréseként.

A látogatások során számos jó gyakorlat elemmel, illetve jó kezdeményezésekkel találkoztak a vizsgálatot végző pedagógusok.

MONITORI BESZÁMOLÓ az Iskolai Közösségi Szolgálat programról

Intézmény neve és címe: Tóth Árpád Gimnázium, 4024 Debrecen, Szombathi István utca 12.

Látogatás időpontja: 2021. 03. 25.

Résztevők:

Igazgató: Fenyősné Kircsi Amália Márta

IKSZ-koordinátor: Balláné Sárosi Ágnes

Diákok: 6 fő 11. évfolyamos tanuló, 1 fő 12. évfolyamos tanuló

OH: Hevessy Boglárka

NPK: Posta László

Statisztikai adatok:

	9. évf.	10. évf.	11. évf.	12. évf.	hátrányos helyzetű és SNI tanulók létszáma	bejáró tanulók létszáma	kollégista tanulók létszáma
A tanulók létszáma	332	205	243	252	57	319	201
Teljesített óraszámok átlaga	29,1	9,8	5,4	6			
Felmentett tanulók létszáma	0	0	0	1			

I. Bevezetés, rövid összefoglaló

A program kiválóan működik az intézményben, pontosan betartva a jogszabályi előírásokat. A koordinátor és a pedagógusok felkészültek, megfelelően tájékoztatják és követik nyomon a tanulók feladatvégzését. Példamutatóan törekednek a diákok bevonására és a produktív, érték közvetítő szolgálat teljesítésére.

II. Részletes szakmai beszámoló a látogatás során szerzett ismeretekről, tapasztalatokról

Az Iskolai Közösségi Szolgálat (KÖSZNEK nevezik) kiválóan működik az intézményben, a mindennapi iskolai élet részévé vált. Balláné Sárosi Ágnes koordinátor munkáját a tantestület és Fenyősné Kircsi Amália Márta Intézményvezető Asszony támogatja. Egyöntetű véleményük, hogy az IKSZ kiválóan fejlesztheti a tanulók szociális kompetenciáját, és a társadalmi szerepvállalásukat segíti. Törekedtek arra, hogy minél több területen tapasztalatot szerezhessenek a diákok, ezért egészségügyi, szociális és jótékonyági, oktatási, kulturális, közösségi, környezet- és természetvédelmi, katasztrófavédelmi, sport- és szabadidős tevékenységek, rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerveknél, bűn- és baleset-megelőzési területen folytathatnak tevékenységet. Minden szervezettel együttműködési megállapodást kötnek, akik határozatlan időre vállalják, hogy legalább 5 TÁG-os tanulót foglalkoztatnak. Az IKSZ működtetéséért nem csak a koordinátor felelős: a tanulók szívesen szervezik a saját életüket, ezért szervesen részt vesznek szervezési feladatok ellátásában. Minden osztály választ egy KÖSZI-felelőst, aki segít az információk átadásában és az adminisztrációban. A felelős feladatai a következők:

- állandó kapcsolatot tart az iskolai Kösz-i-felelős tanárral, eljár a megbeszélésekre,
- kiosztja, majd összegyűjti a jelentkezési lapokat/KÖSZI-naplókat,
- összesíti az osztály jelentkezési lapjait, melyet eljuttat az osztályfőnöknek és az iskolai Kösz-i-felelős tanárnak,
- összesítéskor ellenőrzi, hogy a választott szervezetek megtalálhatók-e az iskola honlapján a választható szervezetek között,
- átadja az aktuális híreket az osztályfőnöknek/osztálytársaknak,
- havonta beszámol az osztályfőnöknek az osztály Kösz-i-tevékenységéről,
- csatlakoztatja osztálytársait a Kösz-i TÁG Facebook csoporthoz és figyelemmel kíséri az ott megjelenő információkat, ezekre felhívja osztálytársai figyelmét,
- figyelemmel kíséri a TÁG levelező rendszerében közölt KÖSZI-híreket.

A közösségi szolgálat megkezdése előtt a tanulók 5 felkészítő órán vesznek részt, majd a teljesítést követően 5 értékelő órával zárnak. A tanulók a koordinátorral jó kapcsolatot ápolnak, bármikor megkereshetik őt, ha problémájuk adódna, vagy el szeretnék mesélni az élményeiket. A diákok egymásnak ajánlják a fogadószervezeteket, általában a barátok, barátnők egyszerre végzik a szolgálatot. Az intézmény is ezt preferálja, így látja biztonságosabbnak. A gimnázium a honlapon a "KÖSZI" menüpont alatt részletesen tájékoztat a szolgálat teljesítésével kapcsolatban. Az érdeklődők a fogadószervezeteket település, választható terület, intézménytípus szerint is szelektálhatja, de lehetősége van betűrend alapján is keresni. A diákok által létrehozott zárt Köszí TÁG Facebook-csoportnak minden érdekelt TÁG-os tanuló a tagja, ahol remekül és gyorsan történik az információ megosztás. A Közöségi Szolgálat menüpont alatt a Tájékoztató, Jogsabályok, Választható szervezetek, Jelentkezési lap alpontok is segítik az eligazodást. Az osztályfőnök dokumentálja az elvégzett tevékenységet az osztálynaplóban, a bizonyítványban és a törzslapon. A partnerek általában írásban jeleznek vissza.

A tanulók a 9. és 10. évfolyam alatt teljesítik a szolgálatukat, ritka, hogy valaki a 12. évfolyamra halasztaná. A diákok rendelkeznek naplóval. Ezt a végzős évfolyamoktól érettségi vizsga előtt beszedik, majd a vizsga után visszaadják nekik. A naplót a diákok vezetik, ügyesen dokumentálnak, amiben a felelős is segítséget nyújt.

A koordinátorra a dokumentáció nagy terhet ró, javaslatot tett a terhek könnyítésére. A nehézségek ellenére minden szolgálattal kapcsolatos dokumentum a jogszabályban előírt megfelelő záradékkal van ellátva.

Dokumentumaik mindegyikét rendezetten, áttekinthetően, lefűzve, szabályos vezetéssel mutattak meg kérésünkre.

A tanulókkal készített interjú teljességgel pozitív képet mutat, örömmel teljesítik a IKSZ-et.

A „KÖSZI” végezhető külső partnernél és intézményi keretek között is. A vírusveszély miatt inkább az utóbbit részesítik előnyben a tanulók. Az iskolai lehetőségek színesek, sokrétűek, átgondolt és tudatos szervezés eredményei. A tanulók szervezik az iskolai rendezvényeket, szereplést vállalnak, a könyvtárból kikölcsönzött és elolvasott könyvekhez könyvajánlót írnak, amelyeket a könyvtár internetes oldalán közzétesznek. A könyvtár szakos koordinátor kiemelten fontosnak tartja az olvasóvá nevelést, ezért az IKSZ keretein belül itt is tevékenykedhetnek a diákok: segítenek a könyveket rögzíteni az adatbázisban, vonalkódokkal látják el őket, és a selejtezésben is részt vesznek. A könyvtárban létrehozták a „Tessék választani egy jó könyvet” polcot, ahova a gyerekek válogatják ki az általuk érdekesnek/hasznosnak vélt olvasnivalókat. A fiatalok kezdeményezésére létrejött a „Generációk tudásának megosztása” projekt, ahol online formában történik az idősek

informatikai oktatása. A vírusveszély problémamegoldó gondolkodásra készítette a tanulókat. Felkeresték, azokat a lehetőségeket ahol nem szükséges személyes kontaktus: bábfilmeket szinkronizálnak a Vojtina bábszínház közreműködésével, részt vesznek a "Hulladékvadász" programban. A tanulók a lakókörnyezetüket járva felkeresik az illegális hulladéklerakó helyeket, meghatározzák a helyszín GPS koordinátáit, amely segítségével a hulladékkezelő könnyen megtalálja a szemetet. A tanulók a Facebookon is aktívak: a partnerekről, akiknél tevékenykedtek, tájékoztatót írnak a könnyebb választás érdekében. A DÖK keretein belül is szerveznek intézményszintű megmozdulásokat, ahova szintén bekapcsolódhatnak a „KÖSZI”-t teljesítők.

Az interjú során a tanulók egyöntetűen azt válaszolták, hogy szívesen végzik a szolgálatot, nagyon hasznosnak tartják a jövőjük szempontjából, és rendkívüli a közösségépítő ereje. A hozzáállásuk híven tükrözi az intézményvezető és a pedagógusok áldozatos munkáját, és az értékközvetítését.

Tapasztalataink szerint a vizsgált gimnáziumban az IKSZ megvalósítása nagyon átgondolt és jól szervezett munka eredménye. Külön értékelendő, hogy a diákok részt vesznek a szervezéssel kapcsolatos feladatokban. Az iskolában végezhető szolgálat kreatív, értéket létrehozó, és érdemi feladatokat tartalmazó program eredménye, amelyen jól látható a tantestületi támogatás és a befektetett munka.

III. Jó gyakorlat javaslat

Az intézmény a vírushelyzet nehézségeivel megküzdött, és gyorsan reagált a megváltozott helyzetre. A diákokkal együttműködve megkeresték azokat a lehetőségeket, amelyeket át lehet helyezni az online térbe. Külön figyelmet szentelnek az olvasóvá nevelésre, mivel az olvasás fontos feladata, hogy csökkentse a stresszt, a bezártság érzetet, és rengeteg pozitív hatása van. A könyvajánló megírásával a diák alkotó tevékenységet végez, amivel másokra is hat, és nagymértékben hozzájárul az olvasó közösségek összekovácsolódásához.

Jó gyakorlatnak tartjuk a KÖSZI felelősök kijelölését, mert megkönnyítik a koordinátor feladatát. A KÖSZI Facebook-oldal is kiválóan működik, folyamatos az eszmecsere, és mindenki számára azonnal elérhető az információ. A diákok reális képet adnak a szervezetekről: ajánlót írnak róla, vagy megfogalmazhatják, hogy miért nem ajánlják. Megkönnyíti az oldal az információáramlást, kérdezhetnek egymástól, nagy a tanulók önállósága, amelyet a koordinátor maximálisan támogat. Kiváló ötletnek tartjuk a meglévő

szervezetek honlapon történő kereshetőségét, és átláthatóvá tételét. A jó gyakorlatok mellett hasznosítható javaslatokat is megfogalmaztak, amelyeket az V-ös pontban részletezek.

Posta László NPK-s Kollégának és nekem is az a véleményem, hogy az IKSZ hozzáadott nevelési értéke, az iskola pedagógiai rendszerében betöltött szerepe jelentősen meghaladja az átlagos, sok iskolában tapasztalt eredményeket, ajánlható más iskolák részére, illetve közzétételre, és kiemelt elismerésre érdemes.

IV. A járványhelyzettel kapcsolatos tapasztalatok

Bizonyos fogadószervezetek a járvány miatt nem fogadnak diákokat, így a választható szervezetek köre szűkült, és az iskolában sincs lehetőségük a közösségi szolgálat teljesítésére. Egyre több szervezet, köztük az iskola is ajánl olyan tevékenységeket, amelyek online megvalósíthatók. Pl. a könyvtár honlapjára könyvajánlót írhatnak a diákok. Az idősek oktatása is megvalósul online módon. Összességében a közösségi szolgálat teljesítése nehezebb a járvány ideje alatt, de nem lehetetlen.

V. Összegzés, problémák, javaslatok

A koordinátor szerint hasznos lenne egy központosított, egységes formanyomtatvány. Az Oktatási Hivatal oldalán megváltozott az ajánlás, ezért nehéz követni a dokumentumok átváltozását, ezért jobb lenne, ha minden dokumentum központilag meghatározott lenne. Szerintük nem előnyös, hogy nem szükséges együttműködési szerződést kötni a partnerekkel, mert az iskola vállalja a felelősséget a tanulókért, és nehéz ellenőrizni egy bélyegző alapján, hogy nonprofit-e a szervezet. Ha nincs visszajelzés a szervezet részéről, ellenőrizhetetlenné válik a gyerek munkája. Sok a dokumentáció, nem jut elég idő a lényegi dolgokra. Szívesen fogadnák, ha lenne egy intézményi felkészítő, ahol szaksegítséget és praktikus tanácsokat kapnak/oszthatnak meg. A gimnázium tanulói létszáma meghaladja az 1100 főt, és nagy terhet jelent a Kréta-rendszerben a teljesített alkalmak rögzítése. Kérelmezik, hogy amennyiben van rá lehetőség, legyen minden nagyobb intézményben egy főállású IKSZ koordinátor, aki csak a szolgálat szervezésével, a dokumentálással és kapcsolattartással foglalkozik. Az adminisztráció elveszi az időt a minőségi munkától. A diákok szeretnék a papír formátumú napló helyett egy e-IKSZ naplót, ami összekötöttesben van a Krétával, mert mindenki feladatát megkönnyítené.

Dátum: Debrecen, 2021. 04. 01.

Készítette: Hevessy Boglárka

Melléklet: A látogatott iskolák jegyzéke

A 2021-ben vizsgált intézmények

Megye	Település	Intézmény neve	Fenntartó
Bács-Kiskun	Kiskunhalas	Kiskunhalasi Bibó István Gimnázium	tankerületi központ
Bács-Kiskun	Bácsalmás	Bácsalmási Hunyadi János Gimnázium	tankerületi központ
Baranya	Pécs	Miroslav Krleža Horvát Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium	országos nemzetiségi önkormányzat
Baranya	Pécs	Baptista Szeretetszolgálat EJSZ Széchenyi István Gimnáziuma és Technikuma	egyházi jogi személy
Békés	Orosháza	Orosházi Táncsics Mihály Gimnázium és Kollégium	tankerületi központ
Békés	Orosháza	Székács József Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium	egyházi jogi személy
Borsod-Abaúj- Zemplén	Tiszaújváros	Tiszaújvárosi Eötvös József Gimnázium, Szakgimnázium és Kollégium	tankerületi központ
Borsod-Abaúj- Zemplén	Sárospatak	Sárospataki Árpád Vezér Gimnázium és Kollégium	tankerületi központ
Budapest	Budapest	Csik Ferenc Általános Iskola és Gimnázium	tankerületi központ
Budapest	Budapest	Budapest XV. Kerületi László Gyula Gimnázium és Általános Iskola	tankerületi központ
Csongrád- Csanád	Hódmezővásárhely	Bethlen Gábor Református Gimnázium és Szathmáry Kollégium	egyházi jogi személy
Csongrád- Csanád	Makó	Makói József Attila Gimnázium	tankerületi központ
Fejér	Sárbogárd	Sárbogárdi Petőfi Sándor Gimnázium	tankerületi központ
Fejér	Mór	Móri Táncsics Mihály Gimnázium	tankerületi központ
Győr-Moson- Sopron	Kapuvár	Páli Szent Vince Katolikus Gimnázium, Általános Iskola és Óvoda	egyházi jogi személy
Győr-Moson- Sopron	Győr	Kazinczy Ferenc Gimnázium és Kollégium	tankerületi központ
Hajdú-Bihar	Hajdúsámson	II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola, Gimnázium, Szakképző Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	egyházi jogi személy
Hajdú-Bihar	Debrecen	Tóth Árpád Gimnázium	tankerületi központ
Heves	Gyöngyös	Gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium	tankerületi központ
Heves	Eger	Eventus Üzleti, Művészeti Szakgimnázium, Technikum, Gimnázium, Szakképző Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium	alapítvány

Megye	Település	Intézmény neve	Fenntartó
Jász-Nagykun-Szolnok	Jászberény	Szent István Sport Általános Iskola és Gimnázium	tankerületi központ
Jász-Nagykun-Szolnok	Jászberény	Jászberényi Nagyboldogasszony Katolikus Óvoda, Kéttannyelvű Általános Iskola és Gimnázium	egyházi jogi személy
Komárom-Esztergom	Nyergesújfalú	Zafféry Károly Szalézi Középiskola	egyházi jogi személy
Komárom-Esztergom	Tatabánya	Tatabányai Árpád Gimnázium	tankerületi központ
Nógrád	Balassagyarmat	Szent Imre Katolikus Általános Iskola és Gimnázium	egyházi jogi személy
Nógrád	Salgótarján	Salgótarjáni Bolyai János Gimnázium	tankerületi központ
Pest	Fót	Fóti Ökumenikus Általános Iskola és Gimnázium	egyesület
Pest	Dunakeszi	Dunakeszi Radnóti Miklós Gimnázium	tankerületi központ
Somogy	Fonyód	Mátyás Király Gimnázium	tankerületi központ
Somogy	Siófok	Siófoki Perczel Mór Gimnázium	tankerületi központ
Szabolcs-Szatmár-Bereg	Nyíregyháza	Waldorf Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	egyesület
Szabolcs-Szatmár-Bereg	Nyíregyháza	Nyíregyházi Krúdy Gyula Gimnázium	tankerületi központ
Tolna	Bonyhád	Bonyhádi Petőfi Sándor Evangélikus Gimnázium, Kollégium, Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	egyházi jogi személy
Tolna	Simontornya	Vak Bottyán Általános Iskola és Gimnázium	tankerületi központ
Vas	Kőszeg	Árpád-házi Szent Margit Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium	egyházi jogi személy
Vas	Kőszeg	Jurisich Miklós Gimnázium és Kollégium	tankerületi központ
Veszprém	Sümege	Kisfaludy Sándor Gimnázium, Kollégium és Alapfokú Művészeti Iskola	tankerületi központ
Veszprém	Ajka	Ajkai Bródy Imre Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	tankerületi központ
Zala	Lenti	Gönczi Ferenc Gimnázium	tankerületi központ
Zala	Zalaszentgrót	Deák Ferenc Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola	tankerületi központ